

Ա Ի Օ Ն

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԱՌԳԵՅԻՆ, ԲԸՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, ԳԻՐԳԻՏԱԿԱՆ
ԵՒ ՓԸԴԱՐԱՅԻՆ

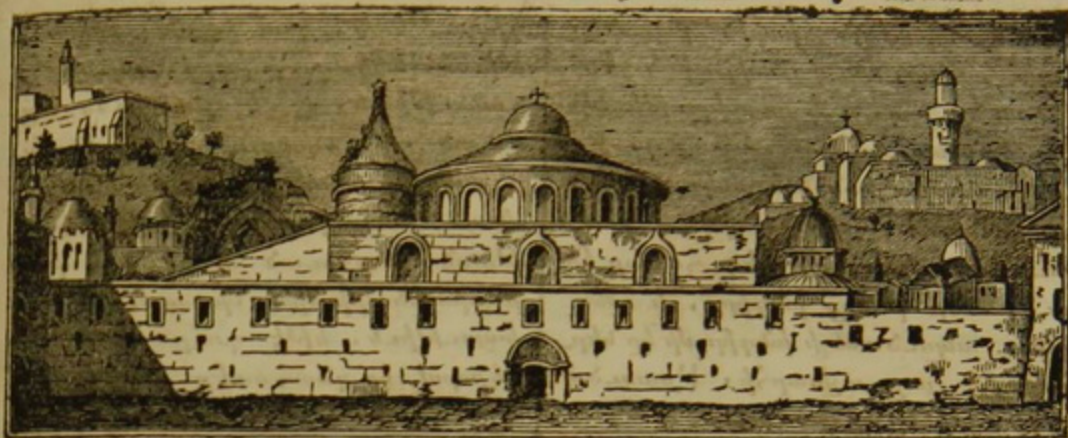
ՈՒԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
ՇՐՋԱՆ ՄԻՆՍԵՐՅԱՆ

ՅԵՐՈՒՍԱԼԱՅԻՄ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄՐԲՈՑ ՅԱԿՈՎԲԵԱՆՅԱՆ

1873

Մ Ի Օ Ն

ՈՒԹՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ
ԹԻԻ 3.

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ՄԱՐՏ 31
1873.

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

Ո Ր Դ Ի Ք Ա Ս Տ Ո Ւ Ծ Ո Յ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Աբրահամի յանուն
Մատուցող որդւոց խօսելով կ'ասէ .
«Միտարհը բնաւ չը ճանաչեր զմեզ .
վասն զի չը ճանաչեց նա զՄատուած » .
խիստ պարզ եւ խիստ վսեմ է այն
խօսքն , վասն զի կը բացատրէ թէ ինչ
պայման պէտք է Մատուցող որդիու-
թեան համար . Մատուցող որդիքը ճա-
նաչելու համար՝ անշուշտ պէտք է
ինքնին Մատուցող որդի լինիլ . իսկ Մա-
տուցող որդի լինելու համար՝ հարկ է
նախ զՄատուած ճանաչել , այն է նո-
րա առ մարդն ունեցած խորհուրդնե-

րն , նորատակներն եւ բարութիւնն ի
մանալ : Այս , որ չը կամեցաւ զՄա-
տուած իրեն հայր ունենալ , բնաւ եր-
բէք կարող չէ Մատուցող որդիքն իրեն
եղբայր ճանաչել . և նա , որոյ համար
մարդկային ազգի փրկութիւնը իբրեւ
գայթակղութիւն համարուած է ,
միշտ պիտի գայթակղի Մատուցող որ-
դւոց ունեցած հաւատքէն , զգա-
ցումներէն եւ ի սոցանէ ծնուած սուրբ
կեանքէն , որ հաւատոյ և սիրոյ հու-
թիւնն ու կիւրքն է :

Ամիսփեմբ մեր խօսքը . — Մատու-
ցող որդւոց յատկութիւնը թէ ամեն
կատարելութիւններէ գեղեցիկն է . և

Թէ՛ միանգամայն խորին գաղտնիք նոցա համար, որք զայն զգացած չեն: Աստուծոյ որդւոյ կատարելութեամբ մէք կանոնաւոր կերեւիմք յաչս Արարչին. իսկ անկանոն և անկարգ՝ յաչս արարածոյն: Աստուծոյ որդւոյ յառ կուլթիւնը նոյն իսկ մեզ համար կը լուծէ մեր կենաց խնդիրը, և զմեզ իբրեւ անլուծանելի խնդիր մի կը ներկայացնէ յաչս աշխարհի: Աստուծոյ որդիութիւնը կը փառաւորէ զմեզ առաջի հրեշտակոց Աստուծոյ, և նա նախատելի ու ծիծաղելի կը կացուցանէ առաջի ամբօխին: Այս կը բարձրացընէ և կը խոնարհեցընէ զմեզ: Այս մի կողմէն ընդունակ կ'առնէ զմեզ մարդկային ընկերութեան և կենաց, և միւս կողմէն իբրեւ անյաջող և օտարախորթ առաջի նոյն ընկերութե՛ւ: Աստուծոյ որդին մի կողմէն առաւել է քան զմարդ, իսկ միւս կողմէն նուազ քան զմարդ: Այս հակասատկեր նկարագիրը առաջ բերելով, մեր նպատակն այն չէ, որ խօսքերու ունայն խաղով Ազուարձանամք, այլ կամիմք աւելի լաւ կերպով պատկերացնել բերրատոնելի առջև իրենց կրկին վիճակէն ելած կրկնակի սրբաւորութիւնը, կամ աւելի պարզասել, իրենց երկակի կեանքին յարակից երկու վրտանքներն:

Այլ որդիք Աստուծոյ. ո՞վ որդիք 'ի մէջ օտարաց. ո՞վ ազասք 'ի մէջ գերեաց և Թագաւորք 'ի մէջ ամբօխին: Ահ, որպիսի խոնարհ և խորին առիթ երախտագիտութեան. բայց որպիսի աւտօրիայ նոյնպէս և հպարտութեան: Արդիութիւնն Աստուծոյ ոմանց համար նիւթէ խորին խոնարհութեան և ոմանց համար՝ առիթ ամբարտաւանութեան: Ըրդ, պէտք է ուրեմն, եղբարք իմ, կամ հպարտութիւնը խորոսուղէ 'ի խորս երախտա-

գիտութեան, կամ՝ երախտագիտութիւնն ընկղմել 'ի խորս ամբարտաւանութեան: Այժմէ դուք ձեզ տըրուած ՊԴԻ տիազոսին մէջ կը նշմարէք միայն անակնկալ աղատութիւն, միայն առանց ձեր արժանաւորութեան շնորհուած սրբաբն, միայն բողբոջին ձրի սիրոյ սրբաւորելի վերայութիւն. եթէ դուք միայն այս կերպով կը գնահատէք ձեր որդիական յատկութիւնը, անշուշտ կը լինիք խոնարհ և կուեննաք այն ամեն շնորհքները, որոց կապն ու գրաւակաւն է որդիական յատկութիւնն Պուք հեզ և խոնարհ կը լինիք. դուք կ'օրհնէք, դուք կ'աղօթէք, դուք կը սիրէք. վասն զի օրհնութիւնն, աղօթքն և սէրն կը սերմանին 'ի սիրտս հոգւով աղքատաց, որոց միայն կը պատկանին արքայութիւն Աստուծոյ և գանձք, ինչպէս ասաց Տէրն մեր (Յիսուս Քրիստոս) Այրք խոնարհ կը լինիք, դուք կ'ուեննաք ձեր որդիական տիազոսի էական յատկանիշն. դուք կը լինիք ճշմարտօպէս որդիք Աստուծոյ. ձեր հայրն կը ճանաչէ զձեզ և նորա սիրոյ և ներկայութեան զգացումն երբեք չը սպաւիր ձեռք սրտէն: Այրք խոնարհ կը լինիք, երբեք չէք տաքակուսիր և կասկածիր և ձեր հաւատարմութեան վստահութիւնը հաւատար կը լինի ձեր կամովին խոնարհութեան: Խոնարհն միայն, որովհետեւ իւր անձին չ'ապօստանիր, միշտ իրաւունք ունի յուսալու: Բայց, աւանդ եթէ որդիութեան տիազոսի մէջ միայն լոկ արտօնութիւնն կը սիրէք. եթէ կը պարծիք միայն, որ նովաւ ուրիշներէն կ'ըրոջիք. եթէ երջանիկ կը համարիք զձեզ միայն այնու, որ լոկ տիազոսով ուրիշներէն կը տարբերիք. եթէ չէք ջանար հաւատոյ գործքեր ունենալ և անտարբերութեամբ կը դիտէք, երբ

Մտաւոր հաղթանակ որդիներ իրենց գերազանց տխրոյան կ'արհամարեն և առ իման կը կոխեն . եթէ նոցա դժբախտութիւնը, փոխանակ տրամեցնելոյ զձեզ, դուցէ աւելի կ'ուրախացնէ, եթէ դուք այն տխրոյան կը պարզէք իրրեւ դրոշ կուտալցութե . եթէ դուք աւելի կը բարձրացնէք այն տեսանելի պատու արներն, որք զձեզ ուրիշ մարդիկներէն կ'անջատեն . եթէ դուք ձեր խօսակցութեանց մէջ ձեր որդիական վիճակի պարտուց կատարումն թողով, լի անունը պաշտպանելով կը յամառիք . եթէ դուք տալն անգամ նախապատիւ չէք համարեր զձեզ խոնարհեցնող և միւս մարդկանց հետ կապող տխրոյաներն՝ այն տխրոյանն որ զձեզ կը բարձրացնէ և ուրիշներէն կ'որոշէ . միով բանիւ, եթէ ձեր ուրախութիւնն հպարտութեան ուրախութիւն է և ձեր բաւականութիւնն այլոց զրկանաց և անխառնութեան բարեպաշտութիւն, լսեցէք, որ դուք անուամբ միայն որդի Մտաւոր էք և ոչ արդեամբք . լսեցէք և իմացէք, որ դուք մոլորութեան մէջ էք . դուք կը խափէք ձեր անձն . դուք կուրախանաք և կը հրաժուիք, ոչ իբրեւ որդի Մտաւոր, այլ իբրեւ յափշտակիչ այնպիսի անուան, որ երբէք չը պատկանիր ձեզ . Իսկ որդիք Մտաւոր չէք, և բնաւ եզամ չունիք . Հպարտութիւնն, առիթն առաջին անկման մարդոյ, վերադարձն անկեալ կը թողու զձեզ, թէ և Մտաւոր կամեցաւ յոտին կացուցանել . Հպարտութիւնն մի վատթար սրահապան և անհաւատարիմ իշխող է այն գանձուն, որ պէտք է ձեզ տրուէր . Հպարտութիւնն կը լափէ նոյն գանձն . նա կը պառչէ, իրենց առաջին բողբոջին մէջ, երախտագիտութիւնն, սէրն և ազօթքն :

Հպարտութիւնն ձեռք կը կարկառէ մինչեւ անգամ այն ուրախութեան, որ ձեր նոր հաւատոյ առաջին պտուղն էր . Հպարտութիւնն անդադար կը կրծէ այն ուրախութիւնն կասկածանաց և թերահաւատութեան ժանիքներով . վասն զի հպարտութիւնն լի է թախծութեամբ և տարակուսանք . ինչպէս խոնարհութիւնն լի է վստահութեամբ . Հպարտութիւնն երբէք չը յուսար և վստահիր, այլ միշտ կը տարակուսի և կ'երկնէ . Հպարտութիւնն դողումն կը ներշնչէ հոգւոյն և սարսափ, ուսուցանելով թողուլ ճշմարիտ ասպաւնն և յանձն ապաւինիլ . Հպարտութիւնն մերթմոյս մթութեան սոսկալի վայրկեաններ կուտայ մտքին, ի վերջոյ իսպառ կը խորասուզէ զայն յուսահատութեան խաւար գիշերոյն մէջ .

Իսկ պիտի ասեմք որ, միւս կողմէն եւս Մտաւոր որդիքն, օտարք ի մէջ աշխարհի, օտարք երբեմն ի մէջ մեր ձառորաց, վարելով այնպիսի կեանք որ զայս կը վերաւորէ, վասն զի կըսքանչացնէ . որդիքն Մտաւոր առանձնացեալ ի մէջ ընկերութեան, մեռացեալ ի մէջ բազմութեան, որք կը նստիլեն այլոց իրենց սիրար, բայց այլք զայն կը մերժեն և մինչեւ անգամ ատելութեան և թրշնամանաց զգացումով կը վառին . վասն զի նոցա կեանքն ու սկզբունքն իրենց կենաց սկզբանց ներհակ կը տեսնեն . որդիքն Մտաւոր, որք հազիւ ուրեմն սառն վստահութեան կը հանդիպին մարդկանց կողմէն, բայց ոչ երբէք կը փնտռուին, ոչ կընդունուին ոչ կը դիմաւորուին և ոչ կը սիրուին, նոքա որ միշտ կը սիրեն, նոքա որք զօրացած են Յիսուսիւ Քրիստոսիւ, և մարբուած է նորա ձեռքով իրենց սէրն ու յօժարութիւնն . Այս կողմէն

եւս ահա ուրիշ վտանգ ունին իրենց առջեւ Մատուծոյ որդիքն , այս կողմէն եւս ուրիշ որոգայթ ունին իրենց հանդէպ : Մհա կացութիւն, որ երկիցրս դժուարին է : վասն զի պէտք է սոյն փորձանաց մասնել զանձն և պէտք է միշտ զգալ զայն : Վայ այնքմ որ սաստիկ կզգայ , և վայ այնքմ որ չզգար բնաւին : Սոյն մենաւորաւ կան վիճակին մէջ , սոյն ընդհանուրէն մերժման կացութեան մէջ սաստիկ ըզգացումն կը ակարացնէ քրիստոնէաւ կան քաջութիւնն և վտանգի կենթարկէ հաւատարմութիւնն , բնականաբար ընդ առաջ ելած նախանձն ու անտարբերութիւնն կը յոգնեցնեն , Մատուծոյ որդիքն կ'ենթարկուին արհամարոտ և ցուրտ նայուածքներու , կարօտութիւն կզգան մարդկային ընկերակցութեան մէջ մտնելու , կը խուսափին դժուարին տեսարաններէ , որոց կ'ենթարկէ դաւանութիւնն և յուսոյ խոստովանութիւնն : Յոյս մի կը ծնանի , իբր թէ կարող ենք մարդկանց ընկերութեամբ ուրախանալ և մխիթարիլ , սէր մի կը ծնանի ՚ի մեզ մարդկանց ընկերութե մէջ մտնելու և նոցա համակերպելու : Ո՛հ , կը մտնենք մարդկանց մէջ զարկուած և կողտրտուած նոյն փառաւոր նշաններէն , որք պէտք է փայլէին իբրեւ լոյս քրիստոնէի տնձին և կենաց վերայ : Մտուծուեւ մոռացութեան կը մատնուին որդիութեան աշուտն ու պարծանքն և հապիւ ուրիմին կը յիշուին : Եւ երբ քրիստոնէայն այս ցածութեան և նուազութեան աստիճանը կ'իջանի , այնուհետեւ ճշմարտախօսութիւնն կը կաշկանդուի , իւր սրտի խաղաղութիւնն կը վրդովի , հոգւոյ փրկութեան ճանապարհը կը փակուի նորա համար , կը նուազի նա և կը թաղկանայ , և ա

ւանդ , որովհետեւ չը կամեցաւ երեւիլ որպէս որդի Մատուծոյ , այնուհետեւ խաղաղ կը դադարի նորա որդիութիւնն :

Մարդ , եղբարք , վերստին կը կրօն նեմ , վայ այն մարդոյն , որ չզգար սոյն խայթոյն և կը վարժի մենաւոր տարիլ ընդդէմ բնութեան ՚ի մէջ մարդկային գերդաստանին : Փափագելի է որ քրիստոնէայն միշտ զգայ սոյն ցաւըն , փափագելի է որ միշտ տեսէ սոյն վշտակրութիւնն : Երկնաւոր Հայրն կը փոփոխէ երկնից մէջ սոյն վիշտն , բայց աշխարհիս վերայ պէտք է որ միշտ բաց մնայ այս վէրքն : Խոնարհեցէք ամենայն հլութեամբ և ձեր անձըն Մատուծոյ նուիրեցէք : Ս'ի բնականաբար երբէք անտարբերութեան և և սառնութեան , Ո՛չ ապաքէն մեր Տէրն և Վարդապետն միշտ շարժեց հառարակաց կարեկցութիւնն : Ո՛չ ապաքէն նաեւ թշնամի և հալածիչ ամբոխին մէջ նորա մարդասեր աչքերն միշտ բարեկամ մի որոնեցին : Ո՛չ ապաքէն նա միշտ ժողովրդասէր եղաւ , ժողովրդասէր ըստ նմանութեան Մատուծոյ , ընդ առաջ ելաւ ամենաւն , յինքն յանկոյց զամենեսեան , ողբաւ նօք վարեցաւ ընդ ամենեսին : Ո՛չ ապաքէն կը տեսնեմք , որ նա երբէք չը հեռացաւ ամբոխէն , չը խուսեցաւ տառապելոյնէն , չը սքողեցաւ մեծամեծներէն և չը կամեցաւ բնաւ իւր կոտորելութեամբ , որ անշուշտ գերազոյն է քան զմերն , այնպիսի դիրք բռնել որ անմատչելի լինի ՚ի մարդկանէ : Ո՛չ ապաքէն այն վերջին վայրկեանին մէջ իսկ , երբ մարդիկնէրէն բռնի անջատուած կը մագլցէր ՚ի լեառն Փողգոթայ , ՚ի լեառն զհի , չը ջապատուած էր Երուսաղէմի դռտերաց արտասուքներով , կը պատուիրէր նոցա իրենց և իրենց որդւոց

վերայ արտասուեւել : Այն տպագրէն առ-
տուածային վրէժխնդրութեան են-
թարկուած ժամանակն իսկ, իւր դա-
հիճներն կը նմանեցնէր տկար ձա-
գերու և տանջանաց վերջին վայրկեանին
ինքն տակաւին մայր կը հանդիսանար
նոցա : Այդպէս իմ, մինչեւ ի վերջին
ճգնաժամն բնաւ մի ցանկայք մար-
դիկներէն մենանալ, թէպէտ և դա-
տապարտեն զձեզ հեռանալ և ա-
ռանձնանալ : Թող բաժանումն երբեք
ձեր գործն չը լինի : Թող այլք արքա-
րեն զձեզ բայց դուք մի արքայէք զձեզ :
Թող այլք տարագրեն զձեզ, դուք մի
տարագրիք ինքնին : Այն պարուրիք և մի
փակուիք անձնասիրական և եսական
խաղաղութի մէջ : Ի՞նչք, խանար հեցէք
ձեր փառքէն, բայց երբեք մի ուրանաք
դայն : Ահալուորք փրկեալք շնորհօք,
խառնուեցէք մեղաւորաց մէջ, առանց
նոցա մեղաց ընկերանալու : Երբեք,
բնաւ երբեք, մի լինիք խտատիրաւ և
անկարեկից առ մարդիկ ձեր ապահո-
վութեան համար : Թող քրիստոնէութիւնն
բնաւ չը հանէ չը տարագրէ
զձեզ մարդկութենէն, այլ ընդհակա-
ռակն այնչափ կատարեալ մարդիկ ե-
ղէք, որչափ կատարեալ քրիստոնեայ
էք : Հաստատ իմացէք, որդիք Աս-
տուծոյ, որ դուք բովանդակապէս
պիտի չը հասկցուիք և ճանաչուիք աշ-
խարհի մէջ : Առաքեալն արդէն ա-
սած է, պատճառն բացատրած եւ
և փորձն եւս արդէն ապացուցած է
դայն : Հաւատացէք և դուք Առա-
քելոյ խօսքին, բայց մի լինիք բնաւ
տգէտ և խաւարամիտ, մի լինիք ա-
ռանց խորագիտութեան, որ երբեք
չը պատկանիր քրիստոնէին : Այն խառ-
նէք աշխարհային յիմարութիւնն Ա-
ւետարանի սուրբ յիմարութեան հետ :
Վասն զի այլ է աշխարհի յիմարու-
թիւնն, և այլ է Աւետարանի յիմար-

ութիւնն, որ իմաստութիւն է բո-
վանդակ : Օ՛ր յիմարն Աստուծոյ ի-
մաստնագոյն է քան զամենայն մար-
դիկ : Բանական եղէք, դիւրամատ-
չելի եղէք ամեն կողմէն, ինչպէս վա-
յելէ քրիստոնէին : Ամեն յարակցու-
թիւն և ընկերակցութիւն ունեցէք,
ինչ որ կարելի է ունենալ : Հազար-
գութիւն ունեցէք ձեր եղբարց հետ
ըստ մարդկութեան : Այն թողութք որ
երկար անջատումն բառնայ ձեր սրբ-
աէն Հազարգակցութեան և ընկերակ-
ցութեան զգացումն : Օգոյշ կացէք,
որ մի գուցէ, սխալմամբ ձեր նոր ար-
ժանաւորութեան լերան վերայ մենա-
նալով, հարստութիւնն գայ գտնէ
զձեզ ձեր առանձնութեան մէջ և ի
վայր գահալիծէ զձեզ այն բարձրու-
թենէն, ոչ ի շարս ամբօխին խառ-
նելով, յորմէ դուք հեռացայք, այլ
անգոր քան զամբօխն ի վայր իջուցա-
նելով :

Ի՞նչ պէտք է առնել սոյն վտան-
գաց մէջ, յորոց մին միւսոյն մէջ կը
ձգէ : Ի՞նչ պէտք է առնել, եթէ ոչ
պաղատել և անդադար Աստուծոյ օգ-
թիւնը խնդրել սոյն փորձութեանց
մէջ, որք անընդհատ կը վերածնանին :
Աստուծոյ որդին մեծամեծ արտօնու-
թիւններ և տուաւելութիւններ ունի,
բայց ամենէն մեծն է իմանալ՝ պաղա-
տել և խնդրել : Եթէ այս պարգեւն
չունի, ի՞նչ կարող են առնել միւսներն :
Աղօթեցէք ուրեմն, որ Աստուծոյ չը-
նորհքն ձեզ համար չը փոխուի յորո-
գայթ ամբարտաւանութեան : Աղ-
թեցէք որ շնորհքներն անընդհատ ի-
րարու յաջորդին և մի զմիւսն հաս-
տատեն, ամբայնեն և յարատեւեն :
Աղօթեցէք որ ճշմարիտ Աստուծոյ որ-
դիք լինիք, հաւատով խանարհ, սի-
րով հաստատուն, յուսով անյողողող,
հեզ և փոքրիկ այն ձեռքին մէջ, որ

որ զձեզ կը բարձրացնէ և կը մեծացը
նէ : Հող և փոշի համարեցէք զձեզ
ու միայն ամենափոքրիկ հաւատացե-
լոյն հետ , աղ նսեւ ամենափառ ան-
հաւատին , միտլ բանիւ , լերուք ջինջ
հայեւիներ Մասուծոյ Սիւսիս Որդ-
ւոյ պատկերին , որ ինքնին կեանք էր ,
և դուք միայն նովաւ կեանք ունիք ,
որ ունէր անուանահամեմատ քան զա-
մենայն անուան , և ստիպոյն հեզ էր և
խոնարհ սրտիւ և մարդկանց սիրոյն
համար . « Օրոնձն ունայնացողց , զկեր-
պորանս ծառայի տաւալ , ի նմանու-
թիւն մարդկան եղեալ և կերպորանօր
գտեալ իբրեւ զմարդ » , Փիլ . Բ . 6 :

(Շարունակիւն .)

ԱՆՅՔ ՄԵԾԻՆ ՆԱՓՈԼԻՈՆԻ ԸՆԴ ՆԻԵՄԵՆ ԳԵՏ

Յունիս 23ին դեռ օրը չը ծագած
կայսերական զօրախումբը Նիեմեն հա-
տաւ . բայց առանց զայն տեսնելու :
Բրուսական անտառի մը եզրը և գե-
տը չը ջապատող բլուրները կը ծածկե-
ին այն մեծ բանակը , որ պատրաստ
էր անկից անցնելու :

Նափողէն՝ որ մինչեւ այն տեղ
կառքով եկած էր՝ առաւօտեան ժամը
երկուքին (ըստ Եւրոպայուց) ձի կը
հեծնայ : Արտեն թէ առանց ինքը
զինք ծածկելու ճանչցաւ ռուսա-
կան ափուները . բայց ստոյգը սա է որ
սահմանագլուխը անցնելու համար
գիշերուան խաւարով ծածկուեցաւ .
ինչպէս հինգ ամիս ետքն ալ նոյն խա-
ւարի շնորհիւ միայն նոյն տեղէն վե-
րագարծաւ : Այս եղբրքին վերայ ե-
րեւցած միջոցին յանկարծ ձին գլորե-
ցաւ և զինքը ձգեց դեպի եզերքին

վրայ : Չայն մը լուսեցաւ , որ գոցեց .
« Չարադուշակ է այս . հռոմայեցի մը
ըլլար՝ ետ կը գառնար » : Յայտնի չէ
թէ լսողը ինքն էր , թէ հետը եղող
ներէն մէկը :

Զննութիւնը կատարուեցաւ , հը-
րամայեց որ՝ երկրորդ օրուան խոնար-
հելու ժամանակը Բօնիեմեն գիւղին
մօտ գետին վրայ երեք կամուրներ
ձգուին . յետոյ իւր բանակալայրը քա-
ջուեցաւ , ուր անցուց այս ամբողջ օ-
րը մերթ իւր վրանին տակ . մերթ ու-
րմեան տան մը մէջ , դժնդակ տաքու-
թեան մը ներքեւ բոլորովին անշարժ
և ուժ-թափ տարածուած , և ի դուր
հանգիստ ինդրելով :

Երբ գիշերը հասաւ , գետին մեր-
ձեցաւ , որուն վրայէն նաւակով մը
բանի մը խրամահատներ անցան : Լի
զարմացմամբ և անարգել ռուսական
ափանց վրայ ոտք կոխեցին : Հոն խա-
ղաղութիւն գտան . պատերազմը մի-
այն իրենց կողմէն էր . ամենայն ինչ
խաղող էր այս օտար երկրին վրայ ,
որ այնչափ սպառնալից նկարագրուած
էր իրենց : Սակայն գիշերսպահ խումբ
բի մը հրամանատար Փաղոք պարզ
պաշտօնակալ մը իսկոյն ներկայացաւ
անոնց : Ասիկա առանձնակի էր . ինքը
բոլորովին անվրդով խաղաղութեան
մէջ կ'երեւէր , և չէր գիտեր որ՝ ամ-
բողջ զինեալ Եւրոպան իւր դէմն
էր : Կը հարցնէ այս օտարականաց թէ
ո՞վ են իրենք . և անոնք կը պատասխա-
նեն . « Փաղղիացի ենք » : Ինչ կու-
ղէք . կը հարցնէ գարձեալ պաշտօնա-
կալն , և ինչո՞ւ Ռուսաստան եկած էք :
« Յանկարծ խրամահատ մը շտապաւ
կը պատասխանէ . Չեղ դէմ պատե-
րազմելու , Վիլնան առնելու , Բոլոնի-
ան ազատելու » : Այս խօսքերուն վե-
րայ Փաղաքը ետ կը քաջուի , և անե-
րեւոյթ կըլլայ անտառներու մէջ , դէպ

Ի դուր մեր ղինուորներէն երեքը ան զուսպ եռանդով մը՝ իբր թէ անտու ուր ղնեցու համար իրենց հրազենները կը սրարային :

Այսպէս հրապնտց երեք հարուածներուն տկար ձայնը, որ անպատասխանի մնաց, իմացուց մեզ թէ՛ թէ՛ նոր պատերազմական դաշտ մը կը բացուէր, և թէ՛ մեծ արշաւանք մը սկսուած էր :

Իցէ թէ առ խոհեմութեան կամ առ կանխադգածութեան՝ կայսրը շատ զարմացաւ պատերազմի այս առաջին նշանին վերայ : Իսկոյն երեք հարիւր տապաւաւորներ (վրթիմէօր) գետը անցան, կամուրջներուն կազմութեանը հսկելու համար :

Մեր առաջն էր ռուսական սահմանագլուխը : Արդէն իսկ մեր անցագնացածքները ստուերներու մէջէն՝ ի փառս մեզ խոտացեալ այս երկիրը յափշտակել կը ձգէին : Կարծես ի մերձենալ ազատչացս լսելի կըլլային Լուդանացուոց ուրախութեան աղաղակները : Սոյն գետը անոնց աղերս արկու ձեռքերէն չըմպստուած կերեւակայէինք : Հոս ամեն բան մեզի կը սրսկէր. հսն ամեն առատութիւն մեզ պիտի ընուինք : Անոնք մեր պէտքերը հոգարու պիտի փութային, քիչ մը ետքը և զմեզ պիտի ողջագուրէին սիրով և երախտագիտութեամբ : Գիշեր մը ձախողակի եղաւ, բայց լինէ հոգ : Օրը վերածնելու մօտ էր, իւր ջերմութեամբը և ամեն հրապարներով Օրը երեւեցաւ, ուրիշ բան չը ներկա յայնելով մեր աչքին, բայց միայն ան ջրգի և անքնակ աւազուտներ, և մըթին ու ակրատեսիլ անտառներ : Այն ատեն թաղծութեամբ մեր հայեցուածքը մեր վրայ դարձուցինք : Յուսոյ և պարծանաց զգացումը վերստին մեզ գրուեց ի տես համախումբ ա

հարկու բանակիս :

Գեաւէն երեք հարիւր քաղ անդին բարձրագոյն դիրքին վրայ կայսեր բանակը կը տեսնուէր : Եւ շուրջանակի բլուրներու, դարեւանդներու և ձորերու երեսը մարդիկներով և ձիերով ծածկուած էր : Երբ երկիրը կը ներկայացնէր արեգակն այս փայլուն պատենազէն կոյսերը, նշանը տրուեցաւ, և իսկոյն բազմութիւնը սկսաւ եռաձիւղ դէպ ի երեք կամուրջները հոսել : Զիրենք Նիեմենէն զատող փոքր դաշտավայրը իջնալու ատեն կը տեսնուէր որ օձապտոյտ կը գալարէին, գետին կը մօտենային, երեք անցքերը կը գրաւէին, կ'երկարէին և կ'ամփոփուէին կամուրջները անցնելու և վերջապէս ոտք կը կոխէին այն օտար երկիրը, զոր ի մօտոյ պիտի քանդէին, և զոր՝ իրենց բազմաափիւռ բեկորներովը պիտի ծածկէին : Այնչափ մեծ էր եռանդը՝ որ երկու յառաջապահ զորաբաժինք անցնելու մէջ առաջնորդութեան պատուոյն համար մրցեցան, և գուցէ ձեռք ձեռքի ալ տային, եթէ զանոնք խաղաղելու փոյթ չըլար : Նախովեօն փութաց կիսել ռուսական հողը : Անվէհէր այս առաջին քայլէն դէպ ի իւր կորուստը : Նախ կամուրջին մօտ կեցաւ հայեցուածքով զօրականը սրտասնդելու : Ամենքն ալ ղինքը ողջուեցն իւրեանց սովորական աղաղակներով : Անոնք իրմէ աւելի եռանդուն կ'երեւէին, գուցէ կղբար նա թէ իւր սրտին վրայ կը ծանրանար այնչափ մեծ արշաւանք մը, գուցէ իւր տկարացած մարմինը տարապայման տաքութեան մը չէր զօրեր, կամ յողթահարելու առարկայ մը չը գտնելուն ի վարանս էր :

Վերջապէս անհամբերութիւնը ղինքը պաշարեց : Յանկարծ երկրին դէպ ի ներսերը խորամուխ եղաւ դե

այլ չընտրատող անտառին մէջ, իւր
ձիուն բոլոր արագութեամբը կը վա-
զէր, իւր խաւճապին մէջ կարծես թէ
կ'ուզէր միայն սկի թշնամիին հասնիլ:
Այս ուղղութեամբ մէկ մղանէն ա-
ւելի տեղ գնաց. միշտ մի և նոյն ա-
ռանձնութեան մէջ. յետ որոյ հարկ
եղաւ վերադառնալ կամուրջներուն
քով. ուսկից վերտօն իջաւ գետին
ընթացքին ուղղութեամբ և իւր պա-
հակներով դէպ 'ի Քօլնո:

Գոգցես թնթանօթի գոռու մը լը-
սելի կըլլար: Մենք մեր ընթացքին
մէջ ուշադրութիւն կրնէինք թէ պա-
տերազմը որ կողմէն կըսկէր: Բայց
նոյն օրը հոն, ինչպէս նաև հետեւեալ
օրը, բաց 'ի Գազաքի բանի մը խում-
բերէ երկինք մեզ թշնամի կ'երեւէր:
Արդարեւ, հազիւ թէ կայսրը գետէն
անցած էր, որ շնջիւն մը օդը յուզեց:
Յանկարծ օրը միջնեցաւ, հողմը բարձ-
րացաւ, և կայմակի աղէտաբեր որս-
տումները մեզ հասցոյց: Այդ սպառ-
նալից երկինքը, այդ անսպասեռան եր-
կիրը զմեզ տխրեցոյց: Ոմանք իսկ, եր-
բեմն սքանչալոյդը, այժմ՝ այս երե-
ւոյթէն սոսկաղին իրբեւ գութկանէ
մը: Կործեցին թէ այս բորբոքեալ
ամպերը մեր գլխուն վրայ կը կուտա-
կէին, և երկրիս վրայ կը խանարհէին
մեր մուտքը խափանելու համար:

Ճշմարիտ է որ փութորկը ձեռնար-
կին պէս մեծ եղաւ: Երկար ատեն
ստուար և նսեմ ամպերը կը թանձրա-
նային և կը ծանրանային ամբողջ բա-
նակին վրայ աջէն դէպ 'ի ձախ և մին-
չեւ: յիսուն փարսախ տարածութեան
վրայ. բանակը բոլորովին ահաբեկած
էր անոր կրակներէն և ընկճած անոր
հեղեղներէն. ճանապարհները և դաշ-
տերը ուղղեցան. օդի ջերմութիւնը
մէկէն 'ի մէկ դժնդակ ցուրտի մը փո-
խուեցաւ: Տասը հազար ձի կոտոր-

ուեցան ճանապարհի վրայ, մանա-
ւանդ հետեւեալ կայաններուն մէջ,
Շատ պատերազմական կահեր աւա-
զուտներուն մէջ մնացին. յետ որոյ
շատ մարդիկ ալ մեռան:

Այս փութորկին տառջին կատա-
ղութեանը դէմ վախ՝ մի կայսեր ա-
սպատոսնարան եղաւ: Իսկոյն մեկնե-
ցաւ անկից Քօլնօ երթալու համար,
ուր մեծագոյն անկարգութիւնը կը
տիրէր: Կայմակի հարուածներու շա-
ռաչիւնը այլ եւս լսելի չէր ըլլար, այն
ահարկու դղողիւնները, որ դեռ եւս
մեր գլխուն վերայ կորոտային, կար-
ծես թէ մոռցուեցան. որովհետեւ ե-
ղանակիս մէջ սովորական եղող օգերե-
ւոյթը թէպէտ և ոմանք վախցուց,
բայց ընդհանրապէս գուշակութեանց
ժամանակն անցած է:

Սկստականութիւն մը, առ ոմա-
նըս հանձարեղ, և առ այլս անիոյթ և
բիւա. երկրային կիրքեր, անդիմադ-
րելի կարիք, հեռացուցին մարդու հո-
գին այն երկինքէն, ուսկից եկաւ և ուր
պիտի վերադառնայ: Արդ այս մեծ
աղէտից մէջ բանակը ուրիշ բան չը
նկատեց, բայց միայն բնական դէպք
մը, և զոր այսօրիսի մեծ արշաւանքի
արգելման ազդ մը նշմարեցին բոլորո-
վին հեռի, որուն համար ինքը (թէ-
պէտեւ պատասխանատու ալ չէր) չը
գտաւ հոն՝ եթէ ոչ բարկութեան ա-
ռիթ մը ընդդէմ բախտի կամ երկնից,
որ ըստ դիպաց կամ այլ օրինակ իրեն
այսպիսի սոսկալի նշմարանքներ ցոյց
կուտար:

Նոյն օրը մասնաւոր դժբաղդութի-
մ՝ ալ ընդհանուր աղէտիցս վրայ ա-
ւելցաւ: Յայնկոյս Քօլնօյի՝ Նափոլեօն
կը զայրանայ Վիլնայի (գետ) դէմ, ո-
րոյ կամուրջը Գազաքները կործանած
էին. որով Ուտինօյի (զօրապետ) անց-
քը կարգիւղէր: Նափոլեօն զայն ար-

Համարհել կը կեղծէ . ինչպէս այն աւ
մէն բաները որոնք իրեն խոչընդոտ
կըլային . և կը հրամայէ իր թիկնաւ
պահ Բոլոնեան զօրաբաժնի մը ինքզին
քը նոյն գետը նետել : Այս այրելնոր
քաղերը անվնէր նետուեցան ալեաց
մէջ : Նախ կարգաւ յառաջացան .
այց խորութիւնը չէր ներէր ալ , որ
հունէն անցնին՝ ջանքերնին կրկնապատ
կեցին : Իսկոյն լողալով գետին մէջ տե
ղը հասան : Բայց հոն արագաւոր յոր
ձանքը զիրենք ցրուեց : Այն ատեն ի
րենց ձիերը խրոչեցան , խտորեցան , և
ջրոց բռնութենէն մղուեցան : Այլ ևս
չէին լողար , այլ ջիւղուցան կը ծփային :
Անոնց հնձեալները ՚ի զուր կը մրցէին
և կը ջանային . այլ ուժաթափ են .
վերջսպէս բախտին անձնատուր եղան
Անոնց կորուստը հաւաստի էր . բայց
իրենց հայրենեացը համար էր և անոր
ակներեւ և իրենց ազատին համար ,
որուն անձնանուէր եղան . և մերձքն
կըզման ճիւղերնին վայր մը դադրեցը
ներով գլուխնին դէպ ՚ի Նափուեօն կը
դարձունեն և կ'աղաղակեն « Կէշէ
կայր : » Մանաւանդ երեք հոգի նշմա
րուեցան , որք բերաննին տակաւին
ջուրէն վեր բռնած՝ մի և նոյն աղաղակը
կրկնեցին , և իսկոյն անհետ եղան : Ահ
ու զարմանք բանակը պաշարեց :

Իսկ Նափուեօն հրամայեց փու
թով և ամենայն ճշդութեամբ որ
կարելի եղածին չափ մարդ ազատելու
միջոցները ՚ի գործ դրուին . բայց ա
մենեւին յուզեալ չէր երեւէր . իցէ
թէ ինքզինք զսպելու վարժ էր . իցէ
թէ պատերազմի ատեն սրտի գործ
վանքը տկարութիւն կը համարէր , ու
րուն պէտք չէր ինքը օրինակ տար ,
և զոր յաղթել հարկ էր , և կամ որ ա
ւելին է մեծագոյն արկածներ կը նա
խատեսէր , որոնց առջեւ ներկայս ոչ
ինչ էր :

ՈՒԽՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ո խտաւորութեան օկզգնաւորու
թիւնը շատ հին է , հեթանոսական
դարերու մէջ եւս եղած է , այնպէս որ
կարող եմք ասել թէ՛ ազգաց հետ
ճնած է և նոյս բնութիւն դարձած :

Ուխտաւորութիւնը աստուած
պաշտական բարեպաշտ զգացմանց
հետ սերտ համակերպութիւն ունի
և հետեւաբար քրիստոնէութեան մէջ
մեծ նշանակութիւն . վասն զի երբ
քրիստոնէայ ժողովուրդ մը յանուն
նահատակի կամ մարտիրոսի մը հիմ
նուած եկեղեցի կամ վանք մը ուխտի
կերթայ , անշուշտ նոյն նահատակի
կեանքը նորա բարեպաշտական զգաց
մանց վերայ մեծ ներգործութիւն ը
րած են , և բնականաբար կերթայ
նորա շիրմին վերայ ուխտել Մտու
ծոյ մարտիրոսական կեանք մը . խընդ
րել Մտուծոյ այն սուրբ օգնու
թիւնը , որով շատ սուրբեր , շատ նա
հատակներ և մարտիրոսներ կարողե
ցան ունենալ ՚ի սէր աստուածու
թեան , ՚ի սէր կրօնի և ճշմարտու
թեան այնպիսի կեանք մը , որոյ վերայ
ժամանակը և իկեղեցական Պատմու
թիւնը սքանչացած են :

Եթէ կենաց նմանողութեան այս
սուրբ իղձը չը լինէր ազգաց մէջ , հա
մարձակ կաւեմք , որ այսօր Հայաս
տանեայց եկեղեցին չը պիտի ունենար
իւր միակ պարձանքն եղող խաւարի
դէմ ունեցած անթիւ պատերազմնե
րն և ոչ անհամար նահատակներն և
մարտիրոսներն , որոց արեամբ ող
ջոյն աշխարհ մը կ'առուգէր : Ուրեմն
ուխտաւորութիւնը սնունդ մ' է ,
որ կրօնասիրութիւնը կենդանի կը պա
հէ . կայծ մ' է , որ բարեպաշտական
զգացմունքները կը բոցալաւէ : Օայս
մեր երանելի նախնիք շատ լաւ զգա

ցած էին, և այս խոհ էր պատճառը, որ նոցա ժամանակ աւելի յաճախ էր ուխտադրութիւնը և ուխտատեղիներն աւելի շատ. ինչպէս Սեպուհ լեառն և այլ տեղեր, ուր ամեն տարի իւրաքանչիւրին տօնի օրերը հազարաւոր հայեր կը համախմբէին:

Զեմք ասեր այլոց, որովհետեւ կարող չեմք այլոց զգացմունքներն քննել, գոնէ մեզ համար շատ նուիրական են և նախկին ուխտաւորական համախմբութեանց լոկ յիշատակն անգամ վսեմ տալաւորութիւններ կ'ազդէ մեր սրտին: Ի սրտէ կը ցաւիմք, որ այսօր բոլորովին մեր մէջ ազգային նշանաւոր ուխտաւորական համախմբութիւններն դադրած են. այսինքն չունիմք յանուն Վարդանանց կրօնասէր և հայրենասէր նահատակաց, Ներսիսի, Սահակայ: Մեսրոպայ և այլ ճշմարիտ և ազգասէր հայրապետաց ազգային տօնակատարութեան համախմբութիւնք, ուր տարուէ տարի Հայ Ժողովուրդը խմբէր նոցա յիշատակաւ, նոցա արդեամբ նուիրագործեալ տեղերու մէջ և յուշածելով նոցա կեանքն ու արարքը՝ աշխատէր նոցա օրինակին հետեւելու: Կը հաւատամք մեր, որ եթէ այսօր մեր Ղզգին մէջ այսպիսի ուխտաւորութիւնք լինէին, Ղզգը աւելի կենդանի, աւելի կրօնասէր, ազատասէր և հայրենասէր պիտի լինէր. քան թէ այժմ:

Արջաի որ ցաւալի է այս կէտը, կայ և սորս հակառակ միտթարակաւ նը, այն է Նրուսաղէմի և մի քանի տեղերու Հայ ուխտաւորութիւնը: Նրուսաղէմը քրիստոնէական եկեղեցւոյ հիմնարկութենէն ի վեր ընդհանուր քրիստոնէութեան նկատմամբ մեծ նշանակութիւն ունի. այս պատճառաւ Նրուսաղէմի ուխտաւորութիւնը

նը միայն Հայ ուխտաւորութիւն չէ, այլ ընդ հանուր քրիստոնէական ուխտաւորութիւն: Նոյն խոհ լուսաւորեալ և ազատամիտ Ներսիսայի և Վերիկայի, որոց համար կը կարծեմք թէ՛ այսպիսի կէտերը նշանակութիւն չունին. սակայն ընդհակառակն մեր կը տեսնեմք, որ Ներսիսայի և Վերիկայի ուխտաւորք անպակաս են Նրուսաղէմէն. մանաւանդ ներկայ տարւոյս մէջ մեծ բաղմութեամբ կը յաճախեն:

Նրուսաղէմի հայ ուխտաւորութեան օգուտը կրկնակի է, այն է հոգեւոր և ազգային. արդէն չեմք կարծեր, որ մէկը ուրանայ հոգեւոր օգուտը եւ վերջինն եւս մեր միշտ մեր աչքով կը տեսնեմք և որ մեծ նշանակութիւն ունի մեր ազգի համար, որ իւր հայրենի երկրէն մեծ մասամբ ցիր և ցանեղած է աշխարհիս վերայ, մոռցած է և հետզհետէ կը մոռնայ իւր մայրենի լեզուն, կորսնցուցած է իւր ազգային սովորութիւններն և գեղեցիկ յատկութիւնքն: Ղզգային այս ամեն աղէխարչ աղէտներն ամբեւելու և չափաւորելու միջոց մ'է Նրուսաղէմի հայ ուխտաւորութիւնը. վստն զի այլ և այլ երկիրներէ Ժողոված հայ ուխտաւորաց խումուն բաղմութիւնը մի խանդաղատելի և օրտառուչ տեսարան կը ներկայացնէ. ուխտաւորք որ եթէ Նրուսաղէմ չը գային, բնաւ զերեար չը պիտի տեսնային, ոչ ճանաչէին և իմանային թէ՛ այս ինչ երկիրը հայ կը բնակի. գոնէ Նրուսաղէմի մէջ տեսնուելով՝ իրենց ազգային եղբայրութեան կապերն կը վերանորոգին. իրարու զգացմանց կը ծանօթանան. մէկն իւր ուրախութիւնը, միւս մը իւր ցաւն ու վիշտը կը յայտնեն. մերթ զերեար կը բաժաւերեն, մերթ կը միտթարեն և կը յուսադրեն. մի-

մեանց կը պատմեն իրենց երկրին ու վիճակին հանգամանքներն և սովորոյթներն, կը ծանօթանան վերջապէս մի մեանց կացութեան և այս կարճ մի ջոյին մէջ այնչափ կը զօրանան արեւնական և եղբայրական յարակցութիւններն, որ մինչեւ անգամ արտասուելով կը բաժնուին իրարմէ. թէ և այս ամենը առ ժամանակեայ են. սակայն մեր համոզուած ենք, որ հայ ուխտաւորք Նորուստղեմէն բոլորովին դատարկ չեն վերադառնար իրենց հայրենիքը, այլ իրենց հետ կը տանին ազգայնութեան քաղցր յիշատակ մը, որ միշտ վառ և կենդանի կը մնայ իւրաքանչիւրի սրտին մէջ: Նաւասիկ ազգային օգուտ մը, զոր կարելի չէր ուրիշ կերպով ձեռք բերել:

Վաղով հոգեւոր օգտին, կասեմք, որ այս եւս ակներեւ է. ամեն որ ըստ իւր բաղձանաց և ջերմեռանդ բարեպաշտութեան տեսնելով աչօք ամեն տնօրինական տեղիքը՝ Վետարանի պատմական ոգին որոշ և մեկին կերպիւ հոռտանի և որով հաստատուն և ամուր կապերով կը կապուի Վետարանի ճշմարտութեանց և վարդապետութեանց հետ. աւելի կրակի սրտով և ճշմարտապէս պաշտել քրիստոնէութիւնը, քան թէ չթամբ և արտաքին ձեւերով:

Աւստաւորութիւնը իւր այս օգուտներովը մտածելով՝ ամեն մարդոյ պարտաւորութիւնն է առաւել եւս լուսաւորել և կենդանի գործել քան թէ նսեմացնել և դիտկնացնել:

Երանի՜ թէ ժողովրդեան բարեպաշտութեան համեմատ տեղեյս զանազան ազգաց Միաբանութիւնքն եւս միմեանց հետ քրիստոնէական և եղբայրական անկեղծ և սուրբ սիրով կապուէին և իրենց կենաց կենդանի օշինակով առաւել եւս ժողովրդեան

ջերմեռանդութիւնը և բարեպաշտութիւնը զարգացնէին. քան թէ անհաշտ ստեղծութեամբ, ընդդէմ Վետարանի խաղաղութեան ոգւոյն, ընդդէմ աստուածային և մարդկային օրինաց, անխիղճ յափշտակութեամբ և իրաւանց բռնաբարութեամբ միշտ ժողովրդեան խիղճն ու բարեպաշտութիւնը գայթակղեցնէին: Երանի՜. հազար երանի՜. եթէ այս ամեն անտի քրիստոնէական մոլորութեանց փոխանակ՝ Վետարանի ոգին տիրէր ամենու սրտին վերայ, որով անշուշտ պիտի անհետանային գայթակղական և սրբապղծական յափշտակութիւնք և աւարք:

Չը մոռանամք ասել, որ այս տարի Վեն. Սրբազան Պատրիարք հայրենկատելով որ կարելի է հայ ուխտաւորութիւնը ուրիշ կերպով ևս օգտակար առնել, որոշեց որ շաբաթը երկու օր անխափան Միջ. Վարդապետ հարք քարոզ խօսին եկեղեցւոյ մէջ, նոյնպէս Ս. Միքայիլ Ուսումնական Խորհուրդն եւս որոշեց, որ վարժարանի ուսուցիչներն շաբաթը մի օր այն է կիւրակի օրերը դասախօսեն, ամեն կիւրակէ երկու դաս: Վասն խօսութեան առարկայք էին Վետարանի պատմութիւն, Եկեղեցական պատմութիւն, Քրիստոնէական ուսումն և Բարոյախօսութիւն:

Անք այս մասին մեր կողմէն ուրիշ բան չեմք առեր, այլ այս միայն, որ ամբողջ միաբանութեան միակ միտք թարութիւն պիտի լինի, եթէ ուխտաւոր եղբարք ըստ բաւականին շահուած են թէ քարոզութիւններէն և թէ դասախօսութիւններէն:

Գ. Ս. Խ.

Ներկայ տարւոյս ուխտաւորաց
մէջ Տիկիսու վիճակի Շամհադինու
գաւառակի ճամբարակ գիւղի քահա-
նայ Արժ . Տ . Մարտիրոսն Սարգ-
սեանց ուխտաւորութեան գալով ի
Սուրբ Տեղիս աշխատասիրած է հե-
տեւեալ երգն , և յանձնելով խմբագ-
րութեանս խնդրած է տպագրել : Զի-
շեալ քահանային խնդիրն չը մերժելու
համար կը հրատարակեմք ահա Սիօնի

մէջ նորա երգն , ոչ իբրեւ նշանաւոր
ինչ բանաստեղծութիւն , այլ իբրեւ
սրբող թարգման գիւղական քահանայի
բարեպաշտական զգացման : Արժ .
երգասացն քանի մի երգեր եւս յանձ-
նեց հրատարակելու , բայց գովեստ-
ներ լինելով Ս . Աթոռոյս կացութեան
և միաբանութեան նմատմամբ , չը հա-
ճեցանք հրատարակել :

ԵՐԳ Ի ՎԵՐԱՅ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ

Ի Տ . ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՔԱՀԱՆԱՅԷ

- 1 Երուսաղէմ , Երուսաղէմ ,
Արժան տէս տա՛ր , որքան սաղ եմ .
Յայտնի է տնանկ եմ , ոտիցս կաղ եմ
Տուր զօրութիւն որ այժմ մեղքալքաղեմ ,
Յղացած եմ մեղք , փուճ ծաղկած բաղ եմ
Զը թառամի հոգիս , միտքս չը շող եմ
Որքան որ չեմ շաղկէ , տա՛ր Երուսաղէմ .
- 2 Ո՛վ Տեառնեղբայր և սուրբ Գլխադիր
Հայցելով խնդրեցիր , մեր Տիրոջն ասիր
Ով ինձ մօտ քեզ խնդրէ , Տէր , տուն ունկն դիր
Վիրօք պանդոկի եմ , մեզ փութով հասիր
Սուրբ աջդ գլխուս դիր , առա՛ զօրացիր .
Եկեալն արտաքս չեմ հանիլ , ասիր ,
Նման անառակին տա՛ր Երուսաղէմ :
- 3 Արդեօք երբ կը լինի հասնիմ Գողգոթայ
Շիրին Աղամայ , որբոյն Գազաթայ
Ղաղարու յարութեանն և քեռն Մարթայ
Ծննդեան Բէթլէհի և հայր Յովսեփայ
Գնայն վայ վայ բաղէն , տեսնելն փառք ա
Եւ զղջայ իւր մեղքից , մեղայ կը կարդայ
Իբր աւազակին տա՛ր , Երուսաղէմ .
- 4 Մարդ պէտք է չը նախանձի այլոց վաստակին ,
Պարտի ահանջ դնել սրբոց կտակին .
Զարչարել իւր անձն , հասնել նոյատակին ,
Փութով կընկերանայ մեծ նահատակին ,
Երբ դառնամք մեր մեղքից իբր աւազակին
Շուտով կ'արժանանամք սրբոց պսակին .

Մեզ էլ արժանի տես նոցա խմբակին .

Տէր , դու ես լոյս ու ճար , տա՛ր Երուսաղէմ :

5 Գոհութիւն քեզ , Տէր Յիսուս , ողբ բերիր սուրբ Երուսաղէմ
Սրտիս մէջն խոց չը մնաց , աչօք տեսի որքան սաղ եմ
Զարչարանացդ նայելով , լամ արտասուք մաղ եմ
Ո՛վ սուրբ Յակոբ , զիս մխիթարեա շուտուց եմ յայտնել , ես կաղ եմ ,
Դովաբանելուդ թիւ չեմ ճարում , խնայիր խելքս չը շողեմ ,
Մարմնով աստից փափագս առայ , մեր տունը տա՛ր
Երուսաղէմ :

ԵՂԵՍԻԱ

Եղեսիոյ Կրօնական , Քաղաքական ,
Ուսումնական և Թաղական Ժողովոց ա-
տենապետաց և ատենադպրաց նոյնա-
գիր ստորագրութեամբ անթուական
և պաշտօնական կնիք չը կրող նամակ մը
եկած էր Սրբազան պատրիարքին , ու
բով անցեալ տարուոյ Դեկտեմբեր ամ-
սոյ Սիժի մէջ հրատարակուած նամա-
կի մը դէմ կը բողբոքեն . սոյն բողբոքոյ
նամակն ստորագրած էր նոյնպէս տեղ-
ւոյն Իտարէի Ժողովոյ հայ անդամն :
Հարկ չը համարեցինք նամակն հրա-
տարակել նախ՝ այն պատճառաւ , որ
անվաւերական կերպարանք ունէր ,
երկրորդ՝ որ ուղղակի Սիժի խմբագ-
րութեան ուղղուած չէր :

Սակայն կը դարմանամք , որ մինչ
դեռ Սիժի նամակագիրը իւր ըրած
դիտողութեանց և յայտնած ցաւալի
իրողութեանց ստուգութեան վերայ
ամենեւին անկասկած յայտնի ստորա-
գրութիւն կը դնէ իւր գրածին տակ .
իսկ նամակագիր ատենապետք և ա-
տենադպիրք առանց հրատարակուած
նամակին պարունակութեան պատաս-
խանելու , ուղղակի Սիժի դէմ կը յար-
ձակին , որ իբրեւ , անթիւ պապականի մը
սոսքս խարդախ խօսիչ հասարակ ընծայելով
շանիւր արկած է փեղոյն առաջնորդին և
իշխանաց վերայ :

Մեք այս մասին կը հրաւիրեմք նա-
մակագիրներն , որ Սիժի նոյն համարն
կրկին անգամ կարդան ուշի ուշով և
մանաւանդ յաջորդ ամսատետրի մէ-
ջի շարունակութիւնը , (զոր կարծեմք
բնաւ տեսած չեն) . եթէ նոցա մէջ
իրօք «ոպ ու խարդախ խօսքեր կան , սը-
տութեանց մի առ մի պատասխանեն ,
զոր Սիժի գոհունակութեամբ պիտի
հրատարակէ ի սէր ճշմարտութեան :

Մինչդեռ Սիժի նամակագիրը Արեւ-
ւեան Յակոբ վարժապետը չը գովելէն
զատ , նորա ազգամիտս արարքներն
պարսաւած էր . սակայն նամակագիր
ատենապետք և ատենադպիրք այնչափ
կրիւք կարդացած են Սիժի՝ որ բնաւ
չեն հասկացած և կրից մարդարեւու-
թեամբ գուշակած են , որ Սիժի նա-
մակագիրը կամ Արեւեանն է և կամ
նորա նման չարձձի աշ մը : Ուստի
կրկին կը հրաւիրեմք , որ կարդան Սի-
ժի առանց կրքի և մեծ ուշադրութե ,
եթէ ունին պատասխան մը թող ղըր-
կեն մեզ , բայց ոչ անձնական կնքով
և ոչ նոյնագիր ստորագրութեամբ ,
այլ պաշտօնական կնիքներով և յատուկ
ստորագրութեամբ :

Մեք արդէն Սիժի նամակագրի գը-
րածէն առաջ Ունեցի Դաւիթ վար-
դապետի մասին Պօլսոյ լրագրաց մէջ
չառ ցաւալի լուրեր կարդացած էինք .
կը ցաւէինք Դաւիթ վարդապետի

բռնած ընթացից վերայ և աւելի մեր | 'ի գգաստութիւն Պաւլոս վարդապե
սրտի ցաւէն շարժեալ հրատարակե- | տին և իւր նմանեաց ,
ցինք յիշեալ նամակն յուղղութիւն և |

Հ Է Ք Պ Ա Ն Դ Ո Ւ Խ Տ Ն

Ուր հէք պանդուխտն կարէ գտնել թախծեալ սրտին խուն մ' սփոփանք
Անդ՝ ուր եղբարց յիւր լսելիս հնչեն սիրոյ բիւր արձագանք .

Ուր պանդխտին քաղցրը թուի անագորոյն մահ տարածամ՝

Անդ՝ ուր խփեն նորա աչեր իւր սիրելիք , կամ բարեկամ :

Երբ հէք պանդուխտն նստի կուլայ իւր շարաղէտ դիպաց վերայ
Երջանիկ որ կը զարմանայ և հարցանէ թէ էր կուլայ .

Երբ պատճառը կը բացատրեն , մեծ ապշութեամբ կը գոչէ նա
Ճշմարիտ է , այդքան խիստ է 'ի հայրենեաց գոլ տարակայ .

Ապուշ . մարդ որ գգացմունք չունի երբեք իւր հայրենեաց
Նա չէ 'ի շարժս մարդկային , այն զգայուն վեհ էակաց .

Նա յարածամ է ենթակայ նոցա արժան նախատանայ

Կ'ատէ զանի , ապահով եմ , և ամենուս մեր Հայրն Աստուած :

Թող պանդխտին առջեւ դիզեն ոսկի , արծաթ և շատ ակունք
Թող ամեն որ զայն հրաւիրեն յուրախութիւն և զեղիս կոչունք .

Սակայն 'ի զուր անտարակոյս կը լինին այս ամեն ճգունք

Նորա աչեր միշտ արտասուաց պիտի լինին աղբերակունք :

Տղայ էի երբ մեկնեցայ ես իմ վայրէս ծննդական

Շաաք ինձ ըսին թէ չես կարող ժուծել վնաս պանդխտական .

Պատանի դու , եթէ կամիս քու բուն բարիքդ և խկական

Ապրէ միշտ հոն , ուր դու ծնար , Հայ ես , ապրէ 'ի Հայաստան :

Այս խօսքերըն էին խրատ ճշմարտապէս ինձ փրկարար

Սակայն անոնց զօրութիւնն իմանալու չունէի կար .

Այլ այժմ աւանդ , փորձով գիտցայ թէ աշխարհիս ամենայն այր

Երջանիկ չէ , բայց միայն անդ , զոր ծննդեան կոչեմք սուրբ վայր :

Ո՛ր բարեգութ աջն ազատիչ պիտի՝ կարկառի ինձ , Աստուած իմ՝

Ո՛ր ձայն պիտի յիմ լսելիս հնչէ մեկին թէ ազատ եմ .

Սրանալ թռչիլ 'ի Հայրենիս , ում անձկայրեաց կը փափագիմ՝

Հայրենիք , ո՛հ , որքան վաղուց քո սուրբ հրովդ կը տոչորիմ :

Մ . Վ . Ս .

ՀԱՄԱՌՈՏ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

Լ՜. Պ. Գ. Ս. Կը դրէք մեզ թէ Լ՜ղթամարայ կաթողիկոսութեան խնդիրն վերստին յերեւան ելած է ու մաքերն կը յուղէ, և կ'առաջարկէք, որ լուրջ խորհրդածութեամբ մեր կարծիքն յայտնեմք:

Լ՜ղթամարայ կաթողիկոսութեան խնդիրն այնպիսի սոսկալի զեպքեր կը պարունակէ իւր մէջ, և այնչափ գըրուած ու խօսուած է այդ մասին, որ մեր կողմէն բոլորովին աւելորդ կը համարվիմք վերստին արծարծել: Ս՜եք կը զարմանամք, որ նոյն իսկ Լ՜ղթային Վարչութիւնն անընդհատ կը տագնապի դոյն խնդրով, մերթ կը լուծէ կ'ուրոշէ, կը վճռէ և կ'աւարտէ, և մերթ վերստին կը դառնայ և նոր ՚ի նորոյ կրակի յուղել և յուղուիլ: Եւ ընթացքն ոչ միայն Վարչութեան համար ժամանակի կորուստ է, այլ և ժողովրդեան, մանաւանդ Լ՜ղթամարցւոյ համար յարատեւ գայթակղութեան առիթ: Սոյն խնդիրն յերեւան դալու օրէն ՚ի վեր, քանի՜ քանի ատելութիւններ թշնամանքներ և կռիւներ չեն տեսնուած խղճալի թեմականաց մէջ: Սոյն խնդրոյ արագ լուծումն, որ պիտի խաղաղութեան պայծառ լինէր անշուշտ, երկարելով դարձած է առիթ խռովութեանց: Եւ յորումն հակառակորդն՝ վաղն պաշտպան կը հանդիսանայ, իսկ պաշտպանն՝ հակառակորդ: Ս՜ի թէ չի՞ նշմարէր Աղթային Վարչութիւնն խնդրոյն երկարաձգութենէն յառաջ եկած այս աղետալ հետեւանքներն, որով զգալի կերպիւ անբարոյականութիւն կը սերմանուի ժողովրդեան մէջ, այն է, սըտախօտութիւն, շահամոլութիւն, ոգի վրէժխնդրութեան և երկպառակութեան, այլովքն հանդերձ:

Եւ ի՞նչոք ուրեմն, որ մեք աւանդելին արժան չեմք տեսներ սոյն այլանդակ խնդիրն խորհրդածութեան առնուլ և այս ինչ կամ այն ինչ կուսովութեան կիբքերն յուղել: Ս՜եք համար արդէն լուծուած կը համարվիմք Լ՜ղթամարայ խնդիրն ճիշդ այնպէս, ինչպէս լուծուած է Սոյ խնդիրն:

Լ՜. Պ. Լ՜. Լ՜. Կ'աւետէք մեզ Վասպուրական Երժնոյն նոր հրատարակութիւնն: Երգարեւ տւեաման և ուրախութեան արժանի լուր: Ս՜եք արդէն կը սիրէինք Վասպուրական Երժնին, վասն զի հայրենի ծոցէն կելէր, Հայրենեաց, նկարագիրներ կը պարունակէր, հայրենասիրի շունչ կը շնչէր, հայրենասիրութեան թախտ կը թռչէր և իր դադարումն մեծ ցաւ էր մեզ համար: Եւ յիմ վերստին ՚ի լոյս կը գայ իր դադարման հայրենի բունէն. նոր խոստումներ կը խոստանայ. նոր յոյսեր կը զարթուցանէ և իւր ընթացից նոր ուղին կ'աւետէ: Բայց խոստումներ և գեղեցիկ նըպատակներ, բայց գիտէք, որ ազգային լրագրաց և օրագրաց նկատմամբ մեք թովմայի հաւատքն ունիմք. մինչեւ չը տեսնեմք, կարող չեմք սրտովին հաւատալ: Վասպուրական Երժնոյն նոր հրատարակութեան հաղիւ թէ չորս թիւերն տեսած եմք, և տակաւին կրտասեմք իւր խոստմանց կատարումն տեսնել և այնուհետեւ ոչ միայն հաւատալ, այլ և մեր հաւատոյ արդիւնքն հրատարակել ՚ի լուր աշխարհի: Ս՜եք նոր Արժիւէն շատ բան կըստեսեմք. վասն զի կը խսեմք, որ նոր խմբագիրն հայրենասիրական խանդին հետ ունի նաեւ պաշար Գեղամական լուսաւոր կրթութեան, բայց արդէն ասացինք, որ աչաց տեսութիւնն առաւել է մեզ համար

քան զուր ականջաց :

Արեմն աւրախ սրտիւ շնորհաւորելով Վլասպուրական Արժույ նոր հրատարակութիւնն՝ կը մաղթեմք յաջողութիւն և յարատեւութիւն, որ իւր խոստումներն լրիւ կատարէ :

Ա. Պ. Տ. Պ. Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան նկատմամբ ձեր գրած ընտիր տեղեկութիւնքն սիրով կարգացինք, բայց կը ցաւիմք որ հաճութիւն յայտնած չէիք հրատարակութեան մասին :

Արդէն մեք եւս տեղս յաճախող Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական թեմի ուխտաւորներէն կիմանամք, որ Տ. Տ. Սկրտիչ արթուն Կաթողիկոսն շարունակ այց ելանելով վիճակաց՝ կը ջանայ եկեղեցիներն բարեկարգել, ժողովորդեան պէպքերն ըստ կարելոյն հոգալ, վշտացեալներն սփոփել և ժողովրդեան իրաւունքներն պաշտպանել : Այլ լսեմք նմանապէս, որ մեծ փափաքաւ ունի քանի մի գաղթողներ հիմնել հայաբնակ քաղաքաց և դիւղորելից մէջ : Ասկայն ցաւելով կը լսեմք ընդ նմին, որ մեծափափաք Հայրապետըն ամենեւին իւր նպատակին օժանդակող պաշտօնեայք շունի և այս մասին սաստիկ կը տաքնապի : Այսինքն թէ Աղգային Վարչութիւնն ոչ միայն ի քաջաբերութիւն Կաթողիկոսին, այլ նամանաւանդ ի յառաջադիմութիւն Կիլիկիոյ աղգայնոց, քանի մը ընտիր և գործունի պաշտօնեայք ղրկէր ի Կիլիկիա : Վասն զի յայտնի է արդէն, որ Կիլիկիա խիստ մեծ կարօտութիւններ ունի թէ՛ նիւթապէս և թէ՛ բարոյապէս : Այլ սոյն կարօտութիւններն ոչ թէ լոկ Կաթողիկոսի ջանադրութեամբ, այլ Աղգային Վարչութեան գործակցութեամբ կարող են հոգալու : Այնպէս կը լսուի թէ՛ Տ. Տ. Սկրտիչ Կաթողիկոսն արդէն քանիցս

առաջարկութիւններ ըրած է այս մասին, բայց չը գիտեմք, թէ Աղգային Վարչութիւնն ինչպէս տնօրինած և ինչ պատասխանած է : Ձեր տուած տեղեկութեանց մէջ եւս այս մասին ամենեւին խօսք չը կար : Իր յուսումք թէ ուրիշ անգամ անպոսաճառ կը հաղորդէք :

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՈՒՍԽԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ

ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

Աշխատասիրութիւն

Պետրոսի Ս. Շանչեանց

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սոյն դասական օգտաւէտ երկասիրութիւնն, որ առաջ հրատարակուած էր Ռուսաստանի Հայոց աշխարհիկ բարբառով, այժմս վերստին ի լոյս ընծայեցաւ Ս. Աթոյս տարարանէն Տաճկաստանի աշխարհիկ բարբառով, ի պէտս Աղգ. Պրոցաց, որ կը բաղկանայ 200 երեսէ և կը ծախուի թէ՛ Ս. Աթոռոյս գրատան և թէ՛ Կ. Պոլսոյ Երուսաղէմատան մէջ, ի գին 5 ղուրուշ :

Մեք մեր կողմէն աւելորդ կը համարեմք սոյն ընտիր երկասիրութեան արժանաւորութիւնն, նիւթոց վայելուչ դասաւորութիւնն եւ ուսանողի սրտի ու մտաց հետ խօսող ամեն յատկութիւնքն մի առ մի թուել և գովել :

սոյ դնահատութիւնը կը թողու՞մք աստուածասէր և մարդասէր ընթերցողաց , իսկ ուսման եղանակին և ուսուցչաց պարտուց վերայ անհրաժեշտ հարկ կը համարեմք քանի մի խօսք տակէ :

Քրիստոնէական ուսման կարեւորութիւնն ամեն դարուց եւ ամեն քրիստոնեայ ազգաց մէջ ընդունուած է իբրեւ անհրաժեշտ ուխտ և սրայ ման ճշմարիտ քրիստոնէութեան : Այն աղէքը , որ նախ քրիստոնէութիւնը կ'ուսուցանեն մանուկներուն և ապա կը մկրտեն , կաննմանապէս ազգեր , որ կը մկրտեն այն ուխտիւ և խոստմամբ , որ անշուշտ հասակի զարգացման հետ քրիստոնէութիւնն եւս ուսուցանեն : Մեր Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցին իւր առաքելականդ սովորութեամբ այս վերջին կարգին կը վերաբերի , վասն զի Առաքելաբ իսկ ամբողջ գերդաստաններ մկրտած ժամանակ կը մկրտէին նա և մանուկներ , որ մեծ միսիթարութիւն էր ծնողաց . սա կայն մեր Եկեղեցին մանկանց մկրտութիւնն ընդունելով հանդերձ ՚ի ձեռն ծնողաց և կնքածոր անապայման ուխտ կը պահանջէ , որ մկրտեալն ՚ի ժամանակին ուսանի ուսումն քրիստոնէական հաւատոյ : Ահա այստեղէն յայտնապէս կ'երևուի որ մեր բոլոր մանուկներն ուխտած են , ուստի և անշուշտ հարկաւոր է որ իրենց ուխտն անթերի կատարեն : Հետեւապէս քրիստոնէական ուսումն ամենեւին չը նմանիր սոյլ ուսմանց և գիտութեանց , զորս կարելի է ուսանիլ կամ չուսանել , այլ ամեն քրիստոնեայ մանկան համար առհասարակ , թէ արուին և թէ իգին , թէ քաղաքացւոյն , թէ շնձականին , թէ մեծատան և թէ աղքատին համար անհրաժեշտ պարտաւորութիւն է , և այն եւս ուխտադրեալ պարտաւորու-

թիւն , որ և անշուշտ պէտք է որ պարտէ մեր խորին ուշադրութիւնն : Վասն զի քրիստոնէական ուսմամբ է , որ Եկեղեցին կ'առօրեանայ , կը կենդանանայ և կը խայտայ իւր մէն մի նորածին սերնդով և քրիստոնէութիւնն անաստան կը յարտունէ դարուց ՚ի դարս , ոչ միայն իբրեւ վարդապետութիւն , այլ իբրեւ կեանք և կենդանութիւն :

Այն անձինք , որոնք քրիստոնեայ մանկանց դաստիարակութեան պաշտօնը կը վարեն , նոցա պարտաւորութիւնը մեծ է քարոզի պարտաւորութեանն : Նորա ունին իրենց առջեւ բաւական դժուարութիւններ , բայց ունին և քաղցրութիւններ . նոցա պարտաւորութիւնն է ոչ միայն կրօնքի սկզբունքն ուսուցանել , այլ և ընդ նմին կեանք հիմնել , և որովհետեւ կեանքը կը հիմնուի օրինակաւ և նմանողութեամբ , ուստի ուսուցանողներու կեանքը պէտք է որ ըստ ամենայնի օրինակելի լինի : Նորա այնչափ ոյտի երկնեն մինչեւ որ Քրիստոս նկարուի մանկանց մէջ , ինչպէս կ'ասէ Պօղոս առաքեալն . «Որդեակք իմ , զորս դարձեալ վերստին երկնեմ յմինչեւ նկարեցի Քրիստոս ՚ի ձեզ » Գաղ. Դ. 19 : Պէտք է խնամով ուշադիր լինել մանկանց ընդունակութեանն , մեծ առաւելութիւն չը տալ արագ պատասխանողներուն և մատչիներուն , և չ'արհամարել այնպիսիներն , որոնք մտքով ստոր են , բայց սրտով բարձր : Վասն զի քրիստոնէական ուսման մէջ , որտի պատասխաններն , եթէ ճշմարիտ եւ ուղիղ են , աւելի մեծ արժանաւորութիւն ունին քան թէ մտայ նոր բութիւններն և ամենաբարձր թլուրդներն : Պատիարակութեան մէջ մեր առաւել կը փայլայեմք ուշմիներն , բայց կան ծանրաբարոյ և

զգայուն մանուկներ, որք գերազանց են առաջիններէն. Քրիստոնէութիւնն ուսուցանելու ժամանակ պէտք չէ աւսարարել, պէտք չէ մանկան միտքը զբաղեցնել և սիրտը պարապ թողուլ, այլ պէտք է զգուշանալ, որ մանուկը ոչ թէ սովորական ուսումն նկատէ հաւատոյ ուսումն, այլ իւր դասերուն մէջ իւր կեանքը, տեսնէ և խելամոռէ որ իւր քրիստոնէական դասու ժամերն հոգեւոր շինութեան և գործունէութեան ժամեր են: Միով բանիւ պէտք է ջանալ, որ մանուկն ինքնին խելամոռէ, որ իւր ուսածն միայն ուսմանք չէ, այլ Գործ և պարտական: Քրիստոնէական ուսման հետ պէտք է առաջնորդել մանկան Աստուածաշունչն ընթերցասիրելու, և ամենէն ընտիր քրիստոնէական դասագրքերն և ուսուցիչներն նորա են, որոնք այս առաջնորդութեան եղանակն ու յատկութիւնն ունին: Ինչ դասագիրք և ինչ ուսուցիչ, որ քրիստոնէական ուսումն աստուածաշնչէն կը բաժնէ, քրիստոնէութիւնը կը մեռուցանէ քան թէ կը կենդանացնէ: Մեր Եկեղեցւոյ երանաշնորհ վարդապետաց հետեւելու համար՝ պէտք է որ մեր քրիստոնէական դասագրքերն Սուրբ Գրոց կենդանի հոգեւով ձոխսցած լինին և դէպի Սուրբ Գրոց ընթերցումն առաջնորդեն մանուկներն:

Ուսուցիչն անշուշտ պարտաւոր է, որ կանխաւ զինքն պատրաստէ իւրաքանչիւր դասի համար և ամենեւին չափէ թէ մանուկներ են և պատրաստութեան կարենորութիւն չը կայ. վասն զի մանկանց հետ խօսիլն այնչափ դիւրին չէ. ինչպէս որ կը կարծուի: Ընդհակառակն շատ հազուադիւրէն են այն անձինքն, որոնք մանկանց հետ խօսելու տաղանդն ունին: Քրիստոնէութեան նշանաւոր ուսուցիչներէն մին,

առաւօտ մի, առանց պատրաստութեան դասի երթալով, այսպէս աղաղակած է «Աստուած, օգնեա՛ ինձ, ես անպատրաստ եմ այսօր, օգնեա՛ ինձ որ անօգուտ չանցնի ժամերս, վասն զի ես գիտեմ, որ առանց պատրաստութեան իմ դասերս չոր ու ցամաք կը լինին, խառնաշփոթ և անազդեցիկ, մանուկներն կը շփոթին և մտադիր չեն լինիր, որով և իմ դասախօսութիւնս ձանձրալի և անպտուղ կը լինի, թէ նոցա և թէ ինձ համար. օգնեա՛ ինձ Աստուած, որ այս աղէտին չըհանդիպիմ»:

Պատրաստութիւն ասելով թող չը կարծուի թէ մեք կուգեմք հասկոյցնել դասախօսութեան գրեթէ ու բերանոցի սերտելն (գոց ընել). ընդհակառակն ասելի ցանկալի է որ քրիստոնէական ուսուցչի դասերն ոչ թէ ճառախօսութեան, այլ աղստ և ընտանեկան խօսակցութեան ձեւ ունենան. և ահա սոյն այս ձեւոյն համար ամենաղաւ պատրաստութիւն պէտք է: Քաղցրութիւնն ու համբերութիւնն յրիւտոնէական ուսումն աւանդելու ամենակարեւոր պայմաններն են. իսկ կատակել կամ ծաղրելն բոլորովին աններելի, որով շատ անգամ մանուկն կը շփոթի և կը տատամսի այլոց առջեւ: Քաղցրութիւնն պէտք է լինի հայրական, բայց միանգամայն պարկեշտ, վեհանձնական և առնական: Այսպիսի սիրով է որ ուսուցիչն կը գրաւէ մանկանց սրտերն և միշտ վեհ կը մնայ նոցա առջեւ: Ընտանութիւնն եւս պէտք է լինի ծանրաբարոյ և ոչ երբէք թեթեւաբարոյ. վասն զի կրօնական ուսման մէջ հազիւ թէ ժպտելու տեղի կայ և ոչ երբէք ծիծաղելու: Պէտք է մանկանց սիրտն շարժել և գրաւել և ոչ երբէք զբօսցնել և զուարճացնել: Սոյն ուսման հետ ուսուցիչներէն ու

մանք բարոյական վէպեր կը խառնեն .
պէտք է որ խիստ մեծ ընտրանօք լինին ,
պատշաճաւոր տեղն միայն առաջ բե-
րուին , ասոր թէ ոչ խաղառ անտե-
ղի և անօգուտ կը լինին :

Ուսուցանելու ժամանակ մանկանց
ընական կազմութեան վերայ եւս մը
տագրութիւն դարձնելու է : Պէտք չէ
չափէն դուրս խօսիլ և ձանձրացնել .
այլ աւելի հարցնել քան թէ իր կող-
մէն երկարապատում լինել : Վասն զի
հարցումներն մանուկն գործունէութե-
մէջ կը պահեն և ձանձրոյթ չեն տար : Ա-
մենէն վատ եղանակն է առաջիկայ գրե-
խօսոր նիւթէն հեռանալ և ուրիշ բա-
նէր խօսիլ , որով թէ մանկան և թէ
նոյն խի ուսուցչին համար դժուարին
կը լինի վերադառնալ դառնալ և առաջին
նիւթն գտնել :

Պէտք է խորին մտադրութեան սու-
նուլ նա և իւրաքանչիւր մանկ . ն սր-
ւած պատասխաններն . վասն զի իւ-
րաքանչիւր պատասխանէն անհնարին
է մանկան իմացումն կը ընել : Քրիստո-
նէական դաստիարակութեան մէջ շատ
անգամ ոչ թէ դասուց ժամանակ ,
այլ դասերէն արտաքին պէտք է մա-
նուկը տեսնել և քննել , վասն զի շատ
անգամ ամենէն լաւ ուսանողներն և
պատասխանողներն ամենէն լաւերն չեն .
քրիստոնէական ուսումն աշակերտի կե-
նաց և վարուց մէջ քննելու է , և ահա
այս քննութիւնն է ամենէն անխաբն :

Ո՛վ որ այսպէս մեծ խնամքով և ա-
ռաջադրութեամբ կ'ուսուցանէ քրիս-
տոնէական կրօնի ուսումն , նա մեծ
գործ կը գործէ և չը կորուսաներ եւ-
բէք իւր վարձքն . “ Ամէն ամէն ասեմ
ձեզ , ասաց Քրիստոս , որ արքուստ
միում ՚ի փոքրկանցս յայսցանէ բաժակ
մի ջուր ցուրտ միայն յանուն աշա-
կերտի ոչ կորուսցէ զվարձս իւր ” :
Մատ . Ժ . 42 :

ՃԱՇՈՅ ԳԻՐՔ

Տպագրուած է Ս . Աթոռոյս Տը-
պարանին մէջ մաքուր և վաղելու-
թղթի վերայ . ունի երկու ընտիր պատ-
կերներ , պտուղ եւրոպական ճարտար
արուեստագիտութեան : Կը վաճառի
թէ Ս . Աթոռոյս գրատան , և և թէ
Կ . Պօլսոյ Երուսաղէմատան մէջ ՚ի
Գիւն Էրէ : Օ-մէ-է-ան ոսկի :

Սոյն նոր տպագրութեան մասին
ընթերցողաց տակաւ ինչ ծանօթու-
թիւն տալու համար՝ արժան կը հա-
մարիմք դնել այս տեղ իւր համառօտ
յառաջաբանն :

“ Ի փառս Ամենասուրբ Երրորդու-
թեան և ՚ի ժառանգութիւն Հոյառ
տանեայցս ! Առաքելական Սրբոյ Եկե-
ղեցւոյ՝ խնամով տպագրեցաւ ՚ի նորոյ
ՃԱՇՈՅ անուանեալ Մատենան , ա-
մենահարուստ Գանձարանն ընթեր-
ցուածոց Հին և Նոր Կտակարանաց ,
Աղօթից և Ճառից , ՚ի Նախնեացն մե-
րոց շարակարգելոյ՝ ըստ խորհրդոյ և
ըստ պատշաճի իւրաքանչիւր Աւուրց
և Տօնից տարեկանաց , զգուշաւոր
բաղդատութեամբ Աստուածաշուէչ
ընթերցուածոցն ընդ գրչագիր և ընդ
տպագիր ընտիր օրինակաց , և փոխա-
նակ Աւագ Ուրբաթու Կտակին , որ
ոչ տեսանի ՚ի հինսն , եղու պատշա-
ճաւոր ձառ Խաչին , արարեալն յե-
րանելոյն Սրճեցւոյ ” :

ԱՏԵՆԻ ԱԻԵՏԱՐԱՆ

Նոյնպէս տպագրութիւն Ս . Ա-
թոռոյս , որոյ մէջ կը պարունակին ոչ
միայն ցարդ Ատենի Աւետարանի մէջ
գտնուած ընթերցուածներն , այլ և
յաւելեալ կայ յատուկ ցոնկ այն ա-
ւետարաններուն , որք կը կարգացուին

յիւր սրանիւր աւուր յնժացս բռն
վանդակ տարւոյն :

Գլխ 30 Դահլիւն :

ՄԻ ԳԼԽԱԻՈՐ ՊԱՅՄԱՆ

ՊԱՅՄԱՆԻՐՈՒԹԵԱՆ

Յայտնի է թէ՛ ներկայ դարուս
սրամամարութիւնն խիստ մեծ առաւելութիւններ ունի նախնի դարուց
պատմագրութենէն : Արդեան դարու
պատմութեան փիլիսոփայութիւնն բռն
լորտվին ասարեւոր տեսութեամբ կը նայի
նախնի դարուց մէջ գրուած շատ
պատմական անայց և իրողութեանց
վերայ : Ուստի կարող եմք ասել թէ՛
ինչպէս միւս գիտութիւններն, նոյնպէս
և պատմութեան գիտութիւնն խիստ
յառաջ գնացած է և տակաւին յառաջանալու
և կատարադործուելու վերայ է : Այս մասին մեծամեծ խուզարկութիւնք
և քննադատութիւնք անընդհատ կը շարունակին : Ոմանք կը պնդեն
թէ՛ պատմութիւնն անաչառ լինելու համար՝ պէտք է որ պատմագիրը
չը սրտականի ոչ մի երկրի, ոչ մի
մարդկան դասակարգի, և ոչ մի կրօնի : Այս պահանջումէն ուրիշ բան չը հետեւիր,
եթէ ոչ սյարդուպէս ասել, որ պատմագիրն
պէտք է չը սրտականի մարդկութեան : Այսպիսի մի պատմագիր
տակաւին գտնուած չէ, և եթէ գտնուի եւս, պատմութեան գիտութիւնն
ամենեւին սխալի չը շահի նորա երկասիրութենէն :

Մարդկային շահուց մասնակցութիւնն
չունեցող մարդն կարող չէ անշուշտ
ունենալ գիտութիւն մարդկային
իրողութեանց : Վասն զի առանց
համակրութեան գրել թէ անհնարին է
նսեւ մարդկային վիճակի գիտութիւն

նրն : Վասն զի դիտակցութիւնն, շատ
անգամ, ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ զգուշումն : Միտքն որ կը տրամաբանէ և
կը հաշուէ, ոչ ինչ է տռանց սրտի,
որ կը զգայ և կը գուշակէ : Սրտի յայտնութիւններն են,
որոց վրայ միտքն կամ բանականութիւնն կը
խորհի և կը տրամադրէ : Ինչպէս կարելի է առանց
քաղաքացի լինելու՝ հասկնալ թէ ինչ է
քաղաքացին : առանց հաւատարմութեան
հասկնալ թէ ինչ է հաւատացեալն,
միտք բանիւ, ինչպէս կարելի է առանց
մարդ լինելու՝ հասկընալ թէ ինչ է
մարդն :

Մարդկանց պատմութիւնն մարդկային
սրտի կամ հոգւոյ պատմութիւնն է : արդ հոգին
միայն կարող է ճանաչել և հասկնալ
հոգին : Ուրեմն անհնարին է որ ճշմարիտ
պատմաբանն անզգայ և անկարեկից լինի,
այլ ընդհակառակն պէտք է որ լինի նա
բռն վանդակ և կատարեալ մարդ : Շատ կը
խաբուիմք, եթէ կարծեմք, որ ճշմարտութեան
վերացական սէրն կարող է մարդկային
բոլոր զգացմանց տեղն ըրունել : Երբ
մարդկային զգացումներ չը կան,
կարող չէ լինիլ մարդոյ մէջ սէր ճշմարտութեան : Ով
որ ճշմարտութեան սէր կը կրէ իւր
անձին մէջ, անշուշտ կը կրէ և միւս
զգացումներն : մարդկային բարոյականութեան
տարեքն իրարմէ անկախ չեն : այլ
ընդհակառակն իրարու հետ կապուած են
սերտ կապով : Ամեն առաքինութիւններ
մի և նոյն սկզբունքն ունին և իրենց
արմատով մի և եթ առաքինութիւն են
Բաց յայտմանէ ճշմարտութեան
սէրն բարոյականութեան այն տարրն է,
զոր երբեք անհնարին է մէն միայնակ
երեւակայել կամ ըմբռնել : ճշմարտութեան
սէրն կենթադրէ արդէն շատ տարեքն
առաքինութեան : ճշմարտութեան սէրն է
վեր

թին արդիւնք, ամենազինջ ծաւա-
լումն և ամենագնիւ բուռումն հո-
գւոյ, որ կ'ամբողջէ իւր մէջ ամեն
զգացմունք և ինչ որ շնորհաւորութեան սերն խորագէտ ոչ
այլ ինչ է, եթէ ոչ սէր առաքինու-
թեան, ինչպէս և առաքինութեան
սերն ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ սէր գործ-
նական ճշմարտութեան, Պէտք է ու-
րեմն որպէս հիմն սիրոյ ճշմարտութեան
անշուշտ ենթադրել ամեն մարդ
զգացմունք և գորովանք մարդկային
սրտի: Եւ որովհետեւ իւրաքանչիւր
սէր, անշուշտ սիրոյ առարկայ մը կեն-
թադրէ, հարկ է ուրեմն որ ճշմար-
տութեան սիրահարն եւս ունենայ իւր
սիրոյ առարկայն: Իբրեւ մարդ պէտք
է կրէ նա իւր մարդկային սրտի մէջ
հայրենիք, գերդաստան եւ զԱս-
տուած: ԶԱստուած կ'ասեմք, վա-
սըն զի անհնարին է որ մարդն առանց
Աստուծոյ մարդ լինի: Գուցէ ասուի
մեզ թէ՛ սոյն ենթադրութիւններն նա-
խապաշարմունք են և կանխակալ կար-
ծէք. բայց հարկ է խմանալ որ առանց
սոյն կարծեալ նախապաշարմանց կա-
րող չէ մարդ ընդունակ լինիլ իրմէն պա-
հանջուած ճշմարտախօսութեան: Եւ
թէ պատմագիրն չկրէր իւր մէջ սիրոյ
բոլոր տարերքն, կարող չէր նա պար-
ծիլ, որ կը սիրէ ճշմարտութիւնն. վա-
սըն զի անհնարին է առանց բարի
կամ չար կրից մարդ մի երեւակայել,
և որովհետեւ մարդոյ հոգւոյ փիճակն
կը յայտնուի իրեն գործունէութեամբ
և հոգւոյ գործունէութիւնն է զգա-
ցումն. ուրեմն պէտք է ասել որ զգա-
ցումն է գիւտոր պայման պատմագրութեան:

Այլ մնայ մեզ ուրեմն որոշել լաւ
կամ վատ կիրքերն, որոց միոյն կամ
միւսոյն անպատճառ ենթադրուած է
պատմագիրն: Երբ մի պատմութիւն
կը կարդամք, որչափ որ նախապէս ծա-

նուցուած լինի թէ՛ միայն ճշմարտու-
թիւն խօսուած է, չեմք կարող այնպէ-
սի ճշմարտախօսութիւնն ըմբռնել, որ
լինի առանց զգացման: Եթէ պատմա-
բան մի կանխաբանէ մեզ, որ գրած է,
իւր պատմութիւնն, չը պատկանելով
ոչ ցեղի, ոչ գերդաստանի և ոչ մար-
դոյ, ակամայ զինքն կը մատնէ, որ իւր
չը խոստովանած կիրքով ներշնչուած է
իւր երկասիրութիւնն: Նորա սառ-
նութիւնն կամ անտարբերութիւնն
կարելի չէ ամենեւին գրաւական հո-
մարել անկողմնակալութեան: Աւելի
անաչառութիւն կարող է յուսացուիլ
սէր և զգացումն ունեցող պատուա-
ւոր մարդէ, քան թէ սառնարիւնէն
Վասն զի զգացումն ունեցողն, որով-
հետեւ մարդ է, աւելի լաւ կարող է
ճանաչեցնել մեզ մարդն, քան թէ այն
պատմաբանն, որ զինքն անկողմնակալ
կանուանէ և որոյ համար օտար եւ
աննշան են մարդկային զգացումներն:

Բարձրաձայն կը նշաւակիմք մեք
կուսակցութեան ոգին, որ կրնդարմա-
ցընէ ամենէն մեծ մտքերն և մարդկե-
ղէն փափուկ սրտերն կը կարծրացնէ
ու քարեղէն կը դարձնէ: Ար խւտու-
վանիմք, ի նախատինս մարդկային բը-
նութեան, որ շատ հալուազիւտ է
կատարեալամբնութիւնն ամենասուրբ
համոզմանց, ամենասուրբ պաշտօնա-
նից մօտ անգամ, Ար խոստովանիմք
նաեւ, որ կարծեաց ջատագովութեց
մէջ անգամ շատ սակաւ են այն գո-
վեստներն, որ բոլորովին անմեղ են:
Բայց չը պահանջեմք ինչ որ անհնարին
է և հակասական: Զը պահանջեմք չու-
պասեմք ճշմարտասիրութիւն այն հո-
գիէն, որոյ համար օտարութիւն են ամե-
նայն զգացմունք սիրոյ: Հաւատամք
որ, երբ անբիծ է մարդոյ սիրտն, ա-
մեն զգացումներ և համոզումներ կա-
րող են համաձայն լինիլ իրարու հետ:

Մեր բնութիւնն ընդունակ է այս բանին, բայց ոչ երբեք առանց զգացման ճշմարտասիրութեան: Ոչ միայն պատմութիւնն, այլ նոյն իսկ մեկնութիւնն, եթէ աստուածաբանական և քրիստոնէական ճշմարիտ սիրով չէ մեկնուած, ունայն է բոլորովին, ինչպէս որ ունայն է, եթէ առանց իմաստի և լեզուագիտական արուեստի մեկնուած լինի: Ոչ ապաքէն պատմութիւնն եւս մեկնութիւն է իրողութեանց և գործոց մարդկան: Միտն է որ կը կենդանայնէ մեր մտածմունքներն և միմեանց կը մօտեցնէ. ուր որ սիրտն մասն չունի, նիւթերն միշտ բաժանեալ կը մնան: Հեռուէն տեսնուած ապարանքն՝ կ'երեւի իբրեւ մեծազանգ քարակոյտ մի կամ հողակոյտ. բայց որչափ կը մօտենամք, այնչափ կ'երեւին ապարանքի մասերն, սիւներն և ճարտարապետութեան կարգ ու կանոնն: Երբ իրերն կը տեսնեմք առանց սիրոյ, կը տեսնեմք միայն հեռուէն, այսինքն կը տեսնեմք խառնաշփոթ: Հետեւապէս ով որ կ'ասէ թէ առանց զգացման կարելի է անաչառ պատմութիւն գրել, չատ կը սխալի: Վասն զի պատմութիւնն բացատրութիւն է անցից և իրողութեանց, և ինչպէս կարելի է իրերն հասկնալ առանց զգալու և նոցա վերայ իշխելու: Զշալ և հասկնալ կը նշանակէ իշխել: Պատմագիրն չէ կարող իշխել իրողութեանց, եթէ նոցա խորն թափանցած չէ ոչ միայն մտք, այլ և սրտով: Պատմութիւնն կամ պատմագրի երկն նորա սրտի և մտաց պատկերն է: Ամեն իրողութեանց հետ ձուլուած է պատմագիրն իւր յատկական պատկերով, ամեն անցից մէջ խառնուած է նորա հոգին: Ի զուր է, եթէ ջանայ պատմագիրն բաժանել զինքն իրողութիւններէն. ինչ եղաւ նախ որ բռնէ, ինչ ձեւ որ ընդունի,

նի, նա միշտ պէտք է միածոյլ երեւի իւր պատմածին հետ, և ամենէն ճշմարիտ պատմագրութիւնն այն է, որոյ մէջ պատմագրի մտքն ու սիրտն միանգամայն կ'երեւին: Հետեւապէս քանի որ պատմութիւնն նախնի դարուց լոկ ժամանակագրական անցից նշկարագրութեանն փոխուած է ի գիտութիւն, պէտք է որ գիտութեան ամեն պայմաններն ունենայ, այն է, դէպքերն քննուած և կշռուած, իրերն պարզուած, անցից յաջորդ և հետեւորդ պարագայներն իրարու հետ կապուած, և, ամենէն աւելի, պատմագրի զգացմամբ աղետալեալ: Այս պայմաններէն զուրկ պատմութիւնն ներկայ դարուս մէջ չունի ճշմարիտ պատմութեան արժանաւորութիւն:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՏԱԿԱԳԻՐԻՔ

Մեր Ազգին մէջ գտնուած են միշտ յիշատակաց արժանի մարդիկ, որք զանազան ժամանակ կտակաւ գումարներ թողած են յօգուտ ընդհանուրին: Սոյն կտակեալ գումարներէն շատերն աշուղտը կտակակատարաց ձեռքով գործադրուած են բարեպաշտ կտակարարաց նպատակին համեմատ. բայց դժբաղդաբար շատերն եւս անգործադիր մնալով է որ յուժմպէտս վասնուած են և է որ կորուսուած: Մեր նպատակն չէ այս տեղ յականէ յանուանէ թուել Ազգային Կտակարարներն ու Կտակագրերն, որք իրենց յարակից դէպքերով գրեթէ Ազգային կտակաց առանձին պատմութեան նիւթ կը կազմեն. այլ միայն կամիմք ասել թէ որչափ որ անմահ երախտագիտութեան արժանի են ազգասէր կտակարարքն, նոյնչափ եւս հաւա-

տարիմ համարատու կտակակատարքն
Նորումն մեր ձեռքն հասաւ 1872
ին Տիֆլիսի մէջ տպագրուած մրտեա-
րակ, որ կը պարունակէ հանգուցեալ
Յովսէփ Էֆէնդիսնյի համառօտ կէն-
սագրութիւնն պատկերով հանդերձ,
նորա կտակաւորն և կտակակատարաց
10-ամեայ մանրամասն հաշուեցոյցն :
Սոյն տետրակն յայտնապէս ցոյց կը
տայ թէ հանգուցելոյն բարեխիղճ կը-
տակակատարքն Պ Պ . Գրիգոր Իզմիր-
եանց և Աւետիք Սվէշնիկեանց ինչ
գովելի աշխատութեամբ ծառայած են
հանգուցեալ կտակարարի կենդանի
նպատակին, և թէ ինչ ինքնայորդոր
համարատուութեամբ հրատարակած
են իրենց հաշուեցոյցն ի գիտութիւն
Աղգին : Փափագելի էր որ սոցա գեղե-
ցիկ արարքն օրինակ լինէր ամեն կը-
տակակատարաց : Մէք շատ կտագրեր
կարգացած ենք, բայց գրեթէ առա-
ջինն է որ կտակակատարաց դործա-
նութեան հաշուեցոյց կը տեսնեմք :
Մէք այնպէս գիտեմք, որ ամէն
ազգային կտակակատարք պատասխա-
նատուութիւն պարտաւորութիւն ու-
թենին Աղգին առջեւ, սակայն շատ ան-
գամ ոչ կտակակատարք ինքնին գտա-
լով և ոչ Աղգային վարչութեանց կող-
մէն պահանջուած լինելով սոյն մեծ
պարտաւորութիւնն գոգցես ի շարս
պարտաւորութեանց համարուած չէ,
ուստի և շատ կտակներ, ինչպէս ասա-
ցինք, կամ ապարդիւն մնացած են և
կամ ի կորուստ մատնուած : Կեցցեն
ուրեմն հայրենասէր Իզմիրեան և Սվէշ-
նիկեան, որք իրենց արգիւնաւոր հա-
մարատուութեամբ կտակակատարու-
թեան գեղեցիկ տիպար կը հանգիստ-
նան Աղգին մէջ :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԴԱՆԻՐ

—Բէթղէ հէմի վարագուրաց խնդի-
րն տակաւին նոյն դրութեան մէջ է :
Կոխուած վարագոյցն նսինականին
չափէն շատ մեծ լինելուն և միանգա-
մայն սրտախնայն նշաններ կրելուն հա-
մար՝ բողբոջ տակ է մեր և Յունաց
միաբանութեանց կողմէն : Լատինք կը
յամառին և Տէրութեան կողմէն տա-
կաւին վերջնական հրաման չեկու ներ-
կաց վարագուրի բարձման և նոր, չա-
փաւոր և օտարոտի նշաններ չը կրող
վարագուրիմը կախման համար : Յայտնի
է որ մեր պատկերներէն մէկն տակաւ-
ւին կախուած չէ, վասն զի մեր պատ-
կերի տեղն Լատինք պատկեր կախած
են, որ բողբոջին իրաւանց բռնաբա-
րութիւն է : Այս խնդիրն եւս վարա-
գուրի խնդրոյն յարակից է և աւելո-
ւին կը շարունակի : Թէպէտ և տե-
ղոցս Վուսափալն առաջարկեց ուրիշ
տեղէ պատկեր մի կախել, բայց մեր
պատկերի տեղն յափշտակուած լինե-
լուն համար՝ առաջարկութիւնն մեր
ժուեցաւ :

—Ի՞նչ ամսոյս, որ էր ի 6-ն Ապրի-
լի ըստ նոր տումարի, Լատինք Ծաղ-
կաղարդի հանդէս կատարելու ժամա-
նակ ի Բէթղէ հէմ առիթ տուած են
մեծ խոսիութեան : Հանդիսաւոր թա-
փարն չընկուցած են այնպիսի տեղէ,
որոյ իրաւունքն Հայոց և Յունաց մի-
այն կը պատկանի : Յունաց լուսարա-
րն ընդ տաաջնելով կամեցած է ար-
գելու, բաց թափօրականք վերար-
կունելու տակ բիրեր և գրպանաց
մէջ քարեր ունենալով յարձակած են
Յոյն լուսարարի վերայ, աղաղակն
մեծնալով Յունաց վանքէն ուրիշ մի-
աբաններ ևս յօգնութիւն փոզած են,
և ընդգիմադրութեան ստատիկ միջոցին
թափօրականներէն մին, Յոյնին ծե-

Տեղու համար, կամեցած է քշոյն մեր լուսարարի ձեռքէն կորզել, և նա դէմ դնելով՝ որպէս զի մեր պատարագն չխափանեն, ձեռքն վիրաւորուած է, և թէպէտ քշոյն տուած չէ, բայց թափօրաւ կանն մեր սեղանի վրայէն մեծ խաչ մի յափշտակելով՝ նովաւ վիրաւորած է Յոյն լուսարարի գլուխն, որով և կը տոր կտոր եղած է մեր խաչն: Սոյն ամօթալի գանակոծութեան միջոցին Տէրութեան յիսնապետ մի զինուոր ներով հանդերձ վերայ կը հասնի մի ջամսելու և խաղաղացնելու համար, սակայն նորա բթամասն եւս կը կոտրուի լատինական հարուածոց տակ: Այս բարբարոսական անցքն կ'անցնի մեր պատարագի ժամանակ, և թէ ինչպէս կը կատարուի նոյն պատարագքն, կը թողումք որ այլք իմաստասիրեն:

Երբ այսպիսի տեսարաններ կը ներկայանան Սուրբ Տեղեաց մէջ, որք խաղաղութեան սրբավայրներ եղած են ՚ի սկզբան քրիստոնէութեան. երբ այսպիսի անտի-քրիստոնէական խռովութիւնք կը յուզուին այն տեղեաց մէջ, ուր աղօթք և փառաբանութիւնք կը կատարուին, սոսկմամբ կը պաշարուի զգայուն քրիստոնէայն, և ցաւօք սրտի կըստիչուի ասել, որ տակաւին մոլեռանդութիւնն մեծ

գեր կը խաղայ քրիստոնէական փրկարար և երջանկարար կրօնին անուամբ, որոյ հիմն է սէրն, և շինուածն խաղաղութիւն, արդարութիւն, ճշմարտութիւն և սրբութիւն:

— Ի 26 ն ամսոյս լուեցաւ թէ՛ երկու Ռուսաղբի ուխտաւոր կիներ սաստիկ արբենալով և միմեանց հետ կը ռուի բռնուելով մէկն փոքրիկ դաշոյնով մորթած է զմիւսն և շիւպատաւարանի կողմէն բռնուելով բանտարկուած է: Ահա հետեւեալք լիսի ուխտաւորութեան:

— Ներկայ տարւոյս մէջ իոիստ բաղմաթիւ են Երուսաղէմի ուխտաւորներն, որոց մէջ գլխաւոր տեղ կը գրաւեն Եւրոպացիք, որք թէեւ երկար չեն մնար այս տեղ, բայց անընդհատ կ'երթեւեկեն մեծամեծ խումբերով:

ՎՐԻՊԱԿՔ

Փետրվար ամսոյ Սիօնի մէջ եղած Կիսրոսի հաշուեկշռոյն արկղի վիճաւին ելից կողմը չորրորդ տողը 57 օ/4 ի տեղ՝ 573 օ/4 ըլլալու է:

Փետրվար ամսոյ Սիօնի 39 երես 22 տողին մէջ յերեւան բառը յերեւան պիտի լինի:

Ս. Աթուոյս Միաբան Զաքարիա վարդապետն Լաթաքիայէն կը գրէ. «Յայտնի է Հալէպ-ջի Պարոնեան անուանարկ Գեորգ վարդապետի կուսակրօն ուխտադուռին ապօրինաւոր ամուսնութիւնն, և այնուհետեւ կ'աւթող անլաւեր քահանայադործութեամբ Սաղուպիէ գիւղն քանի տարի է ՚ի վեր ապրին: Այս պատճառաւ Կիլիկիոյ Սրբազնաշոյն Մկրտիչ կաթողիկոսն քանի մի անգամ քաղցրութեամբ կոչուելով ինքն զինքն պաշտպանելու համար ազգութացութեամբ դիմած է տեղոյս Յոյն եպիսկոպոսի իրաւասութեան: Սոսար աղգաց աւելն Աղգերնուս պատկառելի պատիւն և հաւատն ու կրօնքն արատաւորելով կրկնամկրտութեամբ և վերստին կարգ ընդունելով եպիսկոպոսն, որ Յունաց եկեղեցւոյն մէջ բոլոր յունազգի Ժողովրդեան նկատելութեամբ յայտնի համալծակ կը ծանուցանէ թէ՛ Հայազգի Գեորգ վարդապետն ուղեւով յունական ուղղափառ Եկեղեցւոյ որդեգրել, վասնորոյ մենք զինքն, ըստ սրահանջման անցեալ շաբաթ օրն: 24 Փետրվարի Մար Ճրճէս եկեղեցւոյն կրկնամկրտութեամբ դորշմեցիք: այսօր ալ կուսակրօն արդիւնանալիս կը ձեռնադրեմք զինքն Սաղուպիէ գիւղն Հայոց ազգէն յունացածներուն վրայ: և այն և այն:

Ար ցաւիմք որ Առաքիլ լրագրի խօսքն և Յունաց Եկեղեցւոյ գործքն ամենեւին իրարու չեն համապատասխաներ: Այս գէպքն մեր աղգային լրագրաց ուշադրութեամբ կը յանձնեմք. իսկ մեր ուրախ ենք, որ կրկնամկրտութեամբ անպիտաններն մեր Ազգէն կը հեռանան:

ՅԱՆԿ

ՄԱՐՏ

Որդիք Աստուծոյ .	49
Անցք Մեծին Նախալէւնի ընդ նիւմեն գետ .	54
Ուխտաւորութիւն .	57
Երգ 'ի վերայ Երուսաղէմի .	60
Եղեսիա .	61
Հէգ պանդուխտն .	62
Համառօտ պատասխաններ .	63
ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ . — Համառօտութիւն քրիստոնէական ուսման . — ճաշոց դիրք . — Ատենի Աւետարան .	64-67
Մի գլխաւոր պայման պատմադրութեան .	68
Ազգային կտակագիր .	70
ՃԱՐԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ .	71
Կրկնամկրտութիւն և կրկնաձեռնադրութիւն .	72

ԲԸԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԼՅՄԱՆՔ

- Ա. Միտք ամեն ամիս ևս հրատարակուի 24 երեսէ բաղկացեալ մեկուկէս
ուխտաւորութեան թղթով :
- Բ. Տարեկան գինն է կգրու արծաթ Մեծխալիկ : Հանդերձ ճանապարհի
ծախքովն կրնիսիկ վճարելի :
- Գ. Չտառ տեարակ առնել ուղղութեամբ : Ինչպէս և ամեն մէկ տեարկն չորս գրա-
հեկան վճարելի :